

John Hilary

ΔΙΑΤΛΑΝΤΙΚΗ

ΧΑΡΤΑ

ΕΤΑΙΡΙΚΗ

ΑΠΟΡΡΥΘΜΙΣΗΣ,

ΣΧΕΣΗ

ΕΠΙΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ,

ΕΜΠΟΡΙΟΥ

ΚΑΤΑΛΥΣΗ

ΚΑΙ

ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

ΔΙΑΤΛΑΝΤΙΚΗ
ΕΤΑΙΡΙΚΗ
ΣΧΕΣΗ
ΕΜΠΟΡΙΟΥ
ΚΑΙ
ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
ΝΟΕΣΛΝΕΠΕ
ΚΑΙ
ΕΜΠΟΡΙΟΥ
ΣΧΕΣΗ
ΕΤΑΙΡΙΚΗ
ΔΙΑΤΛΑΝΤΙΚΗ

Ο **Τζον Χίλαρυ** είναι Εκτελεστικός Διευθυντής της οργάνωσης War on Want. Τα κείμενά του, δημοσιευμένα κατά την προηγούμενη εικοσαετία, καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων εμπορίου και επενδύσεων. Το 2013 ανακηρύχθηκε Επίτιμος Καθηγητής της Σχολής Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου του Νόττινχαμ. Το καινούργιο του βιβλίο *The Poverty of Capitalism: Economic Meltdown and the Struggle for What Comes Next* (Η Φτώχεια του Καπιταλισμού: Οικονομική Κατάρρευση και η Μάχη για την Επόμενη Μέρα) εκδόθηκε από τον εκδοτικό οίκο Pluto Press τον Οκτώβριο του 2013.

John Hilary

ΔΙΑΤΛΑΝΤΙΚΗ

ΧΑΡΤΑ

ΕΤΑΙΡΙΚΗ

ΑΠΟΡΡΥΘΜΙΣΗΣ,

ΣΧΕΣΗ

ΕΠΙΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ,

ΕΜΠΟΡΙΟΥ

ΚΑΤΑΛΥΣΗ

ΚΑΙ

ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Απρίλιος 2014

Περιεχόμενα

Συνοπτική περίληψη [\[σ. 6\]](#)

1. Τι είναι το TTIP; [\[σ. 9\]](#)
2. Αδιαφανές και αντιδημοκρατικό [\[σ. 12\]](#)
3. «Παρατεταμένη και ουσιαστική» απειλή για την εργασία [\[σ. 15\]](#)
4. Απορρύθμιση στον τομέα της ασφάλειας τροφίμων [\[σ. 18\]](#)
5. Απορρύθμιση στον τομέα του περιβάλλοντος [\[σ. 21\]](#)
6. Επίθεση στον δημόσιο τομέα [\[σ. 24\]](#)
7. Κίνδυνοι για τα προσωπικά δεδομένα [\[σ. 28\]](#)
8. ISDS: Επίλυση Διαφορών Επενδυτή-Κράτους. Απειλή για τη δημοκρατία [\[σ. 30\]](#)
9. Η αντίσταση μεγαλώνει [\[σ. 34\]](#)
10. Περισσότερες πληροφορίες [\[σ. 36\]](#)

Συνοπτική περίληψη

Η Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και Επενδύσεων (Transatlantic Trade and Investment Partnership, στο εξής TTIP*) είναι μία εφ' όλης της ύλης συνθήκη ελεύθερων συναλλαγών και επενδύσεων η οποία αποτελεί αυτή τη στιγμή αντικείμενο διαπραγματεύσεων –κεκλεισμένων των θυρών– μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των ΗΠΑ. Η πρόθεση για έναρξη των διαπραγματεύσεων ανακοινώθηκε για πρώτη φορά από τον πρόεδρο Μπαράκ Ομπάμα στο ετήσιο διάγγελμα του προς το Κογκρέσο τον Φεβρουάριο του 2013 (State of the Union address) και τον Ιούλιο της ίδιας χρονιάς διεξήχθη ο πρώτος γύρος των διαπραγματεύσεων μεταξύ Ευρωπαϊκής Επιτροπής και αμερικανών αξιωματούχων. Ο στόχος είναι να διεξαχθούν οι συνομιλίες όσο το δυνατόν γρηγορότερα και χωρίς να διαρρεύσει καμιά λεπτομέρεια στη δημόσια σφαίρα, με την προσδοκία ότι θα ολοκληρωθούν προτού ανακαλύψουν οι λαοί της Ευρώπης και των ΗΠΑ το πραγματικό μέγεθος της απειλής.

Κατά παραδοχή και των δύο πλευρών, πρωταρχικός στόχος του TTIP δεν είναι η τόνωση του εμπορίου μέσω της κατάργησης των δασμών ανάμεσα στην ΕΕ και τις ΗΠΑ, μιας και αυτοί είναι ήδη στα χαμηλότερα δυνατά επίπεδα· πρωταρχικός στόχος, όπως κι οι ίδιες αναγνωρίζουν, είναι η άρση των ρυθμιστικών «φραγμών» που περιορίζουν τα δυνητικά κέρδη των υπερεθνικών επιχειρήσεων και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού. Εντούτοις, οι εν λόγω «φραγμοί» είναι στην πραγματικότητα ορισμένα από τα πολυτιμότερα κοινωνικά μας πρότυπα και ορισμένοι από τους πιο σημαντικούς περιβαλλοντικούς κανόνες, όπως τα εργασιακά δικαιώματα, οι κανόνες για την ασφάλεια των τροφίμων (μεταξύ αυτών και οι περιορισμοί για τους γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς), οι κανονισμοί για τη χρήση των τοξικών χημικών ουσιών, οι νόμοι για την προστασία των ψηφιακών προσωπικών δεδομένων, ακόμη και οι νέες ασφαλιστικές δικλίδες που επιβλήθηκαν στον τραπεζικό τομέα για να αποτραπεί μια επανάληψη της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008. Με άλλα λόγια, τα διακυβεύματα είναι τεράστια.

* Διατηρούμε και στην ελληνική μετάφραση το πρωτότυπο αρκτικόλεξο «TTIP», για λόγους σαφήνειας, αφενός γιατί με αυτό είναι γνωστό παγκοσμίως, και αφετέρου γιατί ήδη χρησιμοποιείται ευρέως σε ελληνικά ηλεκτρονικά και έντυπα ΜΜΕ. Το ίδιο ισχύει και για το σύστημα Επίλυσης Διαφορών Επενδυτή-Κράτους (ISDS, βλ. ενότητα 8). – Σ.τ.Ε.

Παράλληλα με αυτή την ατζέντα απορρύθμισης, το TTIP αποσκοπεί στη δημιουργία νέων αγορών, ανοίγοντας τις δημόσιες υπηρεσίες και τις κρατικές συμβάσεις στον ανταγωνισμό με τις υπερεθνικές επιχειρήσεις, με κίνδυνο να προκαλέσει ένα νέο κύμα ιδιωτικοποιήσεων σε τομείς ζωτικής σημασίας όπως η υγεία και η παιδεία. Το πιο ανησυχητικό απ' όλα είναι ότι με το TTIP επιδιώκεται να δοθεί στους ξένους επενδυτές το δικαίωμα να ενάγουν κυρίαρχα κράτη ενώπιον έκτακτων διαιτητικών δικαστηρίων με την κατηγορία της απώλειας κερδών εξαιτίας αποφάσεων δημόσιας πολιτικής. Αυτός ο μηχανισμός «επίλυσης διαφορών μεταξύ επενδυτή και κράτους» στην ουσία αποδίδει στο υπερεθνικό κεφάλαιο νομική υπόσταση ισοδύναμη με εκείνη του ίδιου του έθνους-κράτους και απειλεί να υπονομεύσει τις θεμελιώδεις αρχές της δημοκρατίας τόσο στην ΕΕ όσο και στις ΗΠΑ.

Σωστά λοιπόν το TTIP γίνεται αντιληπτό όχι ως διαπραγμάτευση μεταξύ δύο ανταγωνιζόμενων εμπορικών εταίρων, αλλά ως μια απόπειρα των υπερεθνικών επιχειρήσεων να ανοίξουν με κάθε μέσο και να απορρυθμίσουν τις αγορές εκατέρωθεν του Ατλαντικού. Ο αριθμός των πολιτών που ανησυχούν για το TTIP αυξάνεται μέρα με τη μέρα, τόσο στην ΕΕ όσο και στις ΗΠΑ: ομάδες της κοινωνίας πολιτών ενώνουν τώρα τις δυνάμεις τους με ακαδημαϊκούς, βουλευτές και άλλους προκειμένου να εμποδίσουν κυβερνητικούς αξιωματούχους που priμοδοτούν επιχειρηματικά συμφέροντα να βάλουν την υπογραφή τους σε μια συμφωνία που καταργεί τα θεμελιώδη κοινωνικά και περιβαλλοντικά πρότυπα που προαναφέρθηκαν. Σας καλούμε όλους και όλες να ενταχθείτε σε αυτή την καμπάνια επικοινωνώντας με τις κατά τόπους κινήσεις πολιτών ή δημιουργώντας νέες εστίες αντίστασης.

Σωστά λοιπόν το TTIP γίνεται αντιληπτό
όχι ως διαπραγμάτευση ανάμεσα σε δύο
ανταγωνιζόμενους εμπορικούς εταίρους,
αλλά ως επίθεση κατά των ευρωπαϊκών
και αμερικανικών κοινωνιών εκ μέρους
των υπερεθνικών επιχειρήσεων, οι οποίες
επιδιώκουν την άρση των ρυθμιστικών
φραγμών και στις δύο πλευρές του
Ατλαντικού.

1. Τι είναι το TTIP;

Επιχειρηματικά λόμπι εκατέρωθεν του Ατλαντικού οραματίζονταν από καιρό μια εμπορική και επενδυτική συμφωνία μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ ευνοϊκή προς τα συμφέροντα των επιχειρήσεων. Το 1995 ιδρύθηκε ο Διατλαντικός Οικονομικός Διάλογος (Transatlantic Business Dialogue, TABD), ένα κλειστό λόμπι που απαρτίζεται από τους διευθύνοντες συμβούλους των ισχυρότερων ευρωπαϊκών και αμερικανικών εταιρειών. Σκοπός του ήταν να ασκήσει πιέσεις υπέρ της άρσης των ρυθμίσεων που επηρεάζουν τις υπερεθνικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην ΕΕ και τις ΗΠΑ και έκτοτε προωθεί συστηματικά την ιδέα μιας συμφωνίας μεγάλης εμβέλειας για την επίτευξη αυτού του στόχου.¹ Η δημιουργία του Διατλαντικού Οικονομικού Συμβουλίου (Transatlantic Business Council, TABC) το 2007 έδωσε στο Διατλαντικό Οικονομικό Διάλογο μια ακόμη ευκαιρία να ασκήσει πίεση για τη δημιουργία μιας ζώνης ελεύθερων συναλλαγών στη βάση της απορρόθμισης των αγορών τόσο στην ΕΕ όσο και στις ΗΠΑ.

Ανταποκρινόμενοι σε αυτές τις πιέσεις, οι αξιωματούχοι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των ΗΠΑ ανακοίνωσαν τον Νοέμβριο του 2011 ότι θα συγκροτούσαν μια ομάδα εργασίας σε ανώτατο επίπεδο η οποία «θα προσδιόριζε και θα αξιολογούσε τις δυνατότητες ενίσχυσης των εμπορικών και επενδυτικών σχέσεων ανάμεσα στις ΗΠΑ και την ΕΕ». Λίγο μετά από αυτή την εξαγγελία, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εγκαινίασε μια σειρά συναντήσεων, κεκλεισμένων των θυρών, με μεμονωμένες εταιρείες και εκπροσώπους επιχειρηματικών λόμπι. Αντικείμενο των συναντήσεων –που ξεπέρασαν τις εκατό– ήταν η προετοιμασία των θέσεων της ΕΕ ενόψει των διαπραγματεύσεων· και παρέμειναν μυστικές, μέχρις ότου η Επιτροπή αναγκάστηκε να αποκαλύψει την ύπαρξή τους μετά από σχετικό αίτημα βάσει του δικαιώματος ελεύθερης πρόσβασης στην πληροφόρηση.² Ο Διατλαντικός Οικονομικός Διάλογος συντάχθηκε με την Επιχειρηματική Στρογγυλή Τράπεζα των ΗΠΑ και τη Στρογγυλή Τράπεζα των Ευρωπαίων Βιομηχάνων και ζήτησαν από κοινού μια φιλόδοξη εμπορική και επενδυτική συνεργασία μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ.³

Τον Φεβρουάριο του 2013, στο ετήσιο διάγγελμά του προς το Κονγκρέσο (State of the Union address), ο πρόεδρος των ΗΠΑ Μπαράκ Ομπάμα ανα-

1. Mark A. Pollack, *The Political Economy of the Transatlantic Partnership*, European University Institute, Φιέζολε, Ιούνιος 2003.

2. «European Commission preparing for EU-US trade talks: 119 meetings with industry lobbyists», Corporate Europe Observatory, Βρυξέλλες, 4 Σεπτεμβρίου 2013.

3. «Forging a Transatlantic Partnership for the 21st Century», Κοινή Δήλωση της Επιχειρηματικής Στρογγυλής Τράπεζας των ΗΠΑ, του Διατλαντικού Επιχειρηματικού Διαλόγου και της Στρογγυλής Τράπεζας των Ευρωπαίων Βιομηχάνων, 18 Απριλίου 2012.

κοίνωσε την έναρξη των διαπραγματεύσεων για μια εφ' όλης της ύλης Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και Επενδύσεων (TTIP). Ο πρώτος γύρος των διαπραγματεύσεων έλαβε χώρα τον Ιούλιο του 2013 με τη δεδηλωμένη ελπίδα και των δύο πλευρών ότι θα μπορούσαν να ολοκληρώσουν τις συνομιλίες εντός δύο ετών (προκειμένου να μη συμπέσουν με την προεκλογική εκστρατεία για τις επόμενες προεδρικές εκλογές των ΗΠΑ, η οποία θα ξεκινήσει ουσιαστικά μέσα στο 2015). Αν λάβουμε υπόψη ότι μέσα στο 2014 θα έχουμε εκλογές για το Ευρωκοινοβούλιο και αλλαγή σύνθεσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η πρόθεση να ολοκληρωθεί μια διαπραγμάτευση που αφορά τόσο περίπλοκα και επίμαχα ζητήματα «μονορούφι» (όπως το έθεσαν οι αμερικανοί διαπραγματευτές) είναι εξαιρετικά επιπόλαιη.

Το TTIP δεν αποτελεί μια παραδοσιακή εμπορική συμφωνία με κύριο στόχο τη μείωση των δασμών στις εισαγωγές μεταξύ εμπορικών εταίρων, καθότι οι δασμοί ανάμεσα στην ΕΕ και τις ΗΠΑ είναι ήδη στα χαμηλότερα δυνατά επίπεδα. Αξιωματούχοι και των δύο πλευρών παραδέχονται ότι ο κυριότερος στόχος του TTIP είναι απεναντίας η άρση των ρυθμιστικών φραγμών που περιορίζουν τα δυνητικά κέρδη των πολυεθνικών στις αγορές των ΗΠΑ και της ΕΕ. Το σχέδιο αυτό περιλαμβάνει και την άρση ή υποβάθμιση βασικών κοινωνικών προτύπων και περιβαλλοντικών κανόνων, όπως είναι τα εργασιακά δικαιώματα, οι κανόνες για την ασφάλεια των τροφίμων (μη εξαιρουμένων των περιορισμών γύρω από τους γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς), οι κανονισμοί για τη χρήση των τοξικών χημικών ουσιών, οι νόμοι για την προστασία προσωπικών δεδομένων και οι νέες ασφαλιστικές δικλίδες που επιβλήθηκαν στον τραπεζικό τομέα για να αποτραπεί η επανάληψη της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008. Μία από τις κύριες προτεραιότητες της διαπραγματευτικής εντολής που έχει λάβει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για το TTIP είναι η κατάργηση των ρυθμιστικών εμποδίων, κάτι που έγινε γνωστό μόνο όταν διέρρευσε το σχετικό έγγραφο –το οποίο είναι εμπιστευτικό, σύμφωνα με τους ευρωπαϊκούς κανόνες– διαψεύδοντας έτσι τους μεταγενέστερους ισχυρισμούς της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ότι η απορρύθμιση δεν περιλαμβάνεται στην ημερήσια διάταξη.⁴ Όπως θα φανεί παρακάτω, η αμερικανική κυβέρνηση έχει προετοιμάσει ενόψει των διαπραγματεύσεων τη δική της ατζέντα απορρύθμισης, η οποία περιλαμβάνει την κατάργηση θεμελιωδών κανονισμών και προτύπων της ΕΕ.

4. «Directives for the negotiation on the Transatlantic Trade and Investment Partnership between the European Union and the United States of America», Council of the European Union, Βρυξέλλες, 17 Ιουνίου 2013. Η έκκληση για δημοσίευση της εντολής απορρίφθηκε από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε συνεδρίασή του στις 18 Οκτωβρίου 2013 στο Λουξεμβούργο.

Με το TTIP επιδιώκεται η δημιουργία νέων αγορών μέσα από το άνοιγμα των δημόσιων υπηρεσιών και των δημόσιων συμβάσεων στον υπερεθνικό εταιρικό ανταγωνισμό – με κίνδυνο ένα νέο κύμα ιδιωτικοποιήσεων σε τομείς ζωτικής σημασίας όπως η υγεία και η παιδεία. Βρετανοί κυβερνητικοί αξιωματούχοι επιβεβαίωσαν ότι ένας από τους τρεις βασικούς στόχους τους για το TTIP είναι «η ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς» εντός της ίδιας της ΕΕ, ιδιαίτερα με το άνοιγμα των δημόσιων υπηρεσιών και των δημόσιων συμβάσεων ενός κράτους-μέλους σε ιδιωτικές εταιρείες άλλων κρατών-μελών.⁵ Το πιο ανησυχητικό απ' όλα είναι ότι με το TTIP επιδιώκεται να δοθεί στους ξένους επενδυτές το δικαίωμα να ενάγουν κυρίαρχα κράτη ενώπιον έκτακτων διαιτητικών δικαστηρίων με την κατηγορία της απώλειας κερδών εξαιτίας αποφάσεων δημοσίας πολιτικής. Αυτός ο μηχανισμός «επίλυσης διαφορών μεταξύ επενδυτή και κράτους» στην ουσία αποδίδει στο υπερεθνικό κεφάλαιο νομική υπόσταση ισοδύναμη με εκείνη του έθνους-κράτους και απειλεί να υπονομεύσει τις θεμελιώδεις αρχές της δημοκρατίας τόσο στην ΕΕ όσο και στις ΗΠΑ.

Σωστά λοιπόν το TTIP γίνεται αντιληπτό όχι ως διαπραγμάτευση ανάμεσα σε δύο ανταγωνιζόμενους εμπορικούς εταίρους, αλλά ως επίθεση κατά των ευρωπαϊκών και αμερικανικών κοινωνιών εκ μέρους των υπερεθνικών επιχειρήσεων, οι οποίες επιδιώκουν την άρση των ρυθμιστικών φραγμών και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού. Σε ένα εσωτερικό έγγραφο το οποίο διέρρηξε και δημοσιεύτηκε τον Δεκέμβριο του 2013, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιβεβαίωνε ότι οι τύποι ρυθμίσεων που κινδυνεύουν από το TTIP περιλαμβάνουν πρωτογενή νομοθεσία της ΕΕ (τόσο κανονισμούς όσο και οδηγίες), εκτελεστικά μέτρα, πράξεις κατ' εξουσιοδότηση, αλλά και κανονισμούς που έχουν θεσπιστεί σε εθνικό πλαίσιο από κράτη-μέλη της ΕΕ. Από την αμερικανική πλευρά δε, περιλαμβάνονται νόμοι που έχουν εγκριθεί από το Κογκρέσο, ομοσπονδιακοί κανόνες, καθώς και κανονισμοί που ισχύουν σε μεμονωμένες πολιτείες των ΗΠΑ.⁶ Ο επίτροπος Εμπορίου της ΕΕ Κάρελ ντε Χουχτ επιβεβαίωσε ότι σκοπός του TTIP είναι η άρση των ρυθμίσεων εκατέρωθεν του Ατλαντικού ούτως ώστε οι επιχειρήσεις να αποκτήσουν πλήρη ελευθερία κινήσεων: «Η άρση των κανονιστικών φραγμών είναι πιο περίπλοκη από την άρση των παραδοσιακών εμπορικών φραγμών... Δεν θα είναι εύκολο αλλά αξίζει τον κόπο».⁷

5. Περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με τον στόχο της βρετανικής κυβέρνησης να «ολοκληρώσει» την ενιαία αγορά εντός της ΕΕ βρίσκονται στο «The economic consequences for the UK and the EU of completing the Single Market», Department for Business, Innovation and Skills, Λονδίνο, Φεβρουάριος 2011.

6. «TTIP: Cross-cutting disciplines and Institutional provisions; Position paper – Chapter on Regulatory Coherence», European Commission, Βρυξέλλες, 2 Δεκεμβρίου 2013.

7. «Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) – Solving the Regulatory Puzzle», ομιλία του επιτρόπου Εμπορίου της ΕΕ Κάρελ ντε Χουχτ στο Aspen Institute, Πράγα, 10 Οκτωβρίου 2013.

2. Αδιαφανές και αντιδημοκρατικό

Σε μια προσούρα που δημοσίευσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Σεπτέμβριο του 2013, διατυπώνεται ο ισχυρισμός ότι το TTIP δεν συνιστά απειλή για τους κανονισμούς που αφορούν την υγεία, την ασφάλεια, το περιβάλλον ή την ασφάλεια του χρηματοπιστωτικού συστήματος επειδή οι «διαπραγματεύσεις θα είναι διαφανείς».⁸ Στην πραγματικότητα, τίποτα δεν θα μπορούσε να απέχει περισσότερο από την αλήθεια. Σε μια επιστολή προς τον αμερικανό ομόλογό του μόνο δύο μήνες νωρίτερα, ο επικεφαλής διαπραγματευτής της ΕΕ Ιγνάθιο Γκαρθία Μπερθέρο επιβεβαίωσε ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα εμποδίσει την πρόσβαση των πολιτών σε όλα τα έγγραφα που σχετίζονται με τη διαπραγμάτευση ή την εξέλιξη του TTIP και ότι αυτά θα παραμείνουν απόρρητα για χρονικό διάστημα που μπορεί να φτάσει τα τριάντα χρόνια.⁹ Ο επίτροπος Εμπορίου της ΕΕ Κάρελ ντε Χουχτ ενημέρωσε το Ευρωκοινοβούλιο ότι η Επιτροπή θα τηρήσει για το TTIP την ίδια μυστικότητα που τηρήσε και για προηγούμενες εμπορικές συμφωνίες, και ζήτησε από τους ευρωβουλευτές να ταχθούν υπέρ της «εμπιστευτικότητας» των διαπραγματεύσεων.¹⁰

Όλες οι διαπραγματεύσεις του TTIP καλύπτονται από ένα πέπλο μυστικότητας, ωστόσο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιβάλλει τους πιο αυστηρούς περιορισμούς στα σημαντικότερα έγγραφα, δηλαδή σε αυτά που αφορούν την απορρύθμιση που απαιτεί από τις ευρωπαϊκές χώρες η αμερικανική πλευρά. Σύμφωνα με τα πρωτόκολλα της Επιτροπής, ακόμα και οι κυβερνητικοί αξιωματούχοι κρατών-μελών της ΕΕ δεν θα μπορούν να έχουν πρόσβαση σε αυτά παρά μόνο σε καθορισμένα αναγνωστήρια από όπου τα έγγραφα απαγορεύεται να απομακρυνθούν ή να αντιγραφούν. Ακόμη χειρότερα, δεν θα επιτραπεί καθόλου στους βουλευτές των εθνικών κοινοβουλίων

8. *Transatlantic Trade and Investment Partnership: The Regulatory Part*, European Commission, Βρυξέλλες, Σεπτέμβριος 2013.

9. «Arrangements on TTIP negotiating documents», επιστολή του Ignacio Garcia Bercero, επικεφαλής διαπραγματευτή της ΕΕ για το TTIP, προς τον L. Daniel Mulaney, επικεφαλής διαπραγματευτή των ΗΠΑ για το TTIP – European Commission, Βρυξέλλες, 5 Ιουλίου 2013.

10. Από τα πρακτικά της συζήτησης με αντικείμενο τις «Διαπραγματεύσεις ΕΕ-ΗΠΑ για τη συμφωνία εμπορίου και επενδύσεων» «EU trade and investment agreement negotiations with the US») που πραγματοποιήθηκε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στο Στρασβούργο, 22 Μαΐου 2013.

να δουν τα αιτήματα των ΗΠΑ προς τις χώρες τους, παρά τις ενδεχόμενες επιπτώσεις τους στη ζωή των ψηφοφόρων τους. Με μια κίνηση που παραπέμπει στην ψυχροπολεμική κατασκοπεία, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έφτασε στο σημείο να βάλει μυστικά σημάδια στα επίσημα έγγραφα του TTIP ώστε να είναι σε θέση να ανιχνεύσει την πηγή πιθανών διαρροών.¹¹

Ένα ακόμη παράδειγμα που δείχνει πόσο ασφυκτικός είναι ο έλεγχος στην πρόσβαση στην πληροφόρηση είναι η συνάντηση εκπροσώπων των κρατών-μελών της ΕΕ που συγκάλεσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Νοέμβριο του 2013 προκειμένου να τους δώσει οδηγίες για τη μελλοντική επικοινωνιακή διαχείριση του TTIP. Εσωτερικό έγγραφο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που είχε συνταχθεί για τη συνάντηση εκείνη (και αργότερα διέρρευσε και δημοσιεύτηκε στο δανέζικο περιοδικό *Notat*) καλούσε τα κράτη-μέλη της ΕΕ να συνεργαστούν με την Επιτροπή ώστε να διασκεδάσουν την αυξανόμενη ανησυχία των πολιτών ότι το TTIP θα «υπονομεύσει τους κανονισμούς και τα υφιστάμενα επίπεδα προστασίας σε τομείς όπως η υγεία, η ασφάλεια και το περιβάλλον». Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμούσε μάλιστα ότι το άνοιγμα του νέου λογαριασμού της στο Twitter, ειδικά για τις διαπραγματεύσεις του TTIP, θα μπορούσε να πλασαριστεί ως στοιχείο διαφάνειας, παρά την ολοφάνερη λειτουργία του ως μέσου προπαγάνδας για την ευρωπαϊκή διαπραγματευτική ομάδα.¹²

Κατά τον ίδιο τρόπο, στις ΗΠΑ θα απαγορευθεί στα μέλη του Κογκρέσου να μάθουν τις απαιτήσεις της ΕΕ για τις δικές τους πολιτείες. Ωστόσο, τα σχέδια των θέσεων της ΕΕ θα κοινοποιηθούν σε επιχειρηματικούς συμβούλους της αμερικανικής κυβέρνησης, οι οποίοι στη συνέχεια θα έχουν το ελεύθερο να τα κοινοποιήσουν στους ευρωπαίους ομολόγους τους. Οι αμερικανοί πολίτες συνειδητοποιούν κάθε μέρα και περισσότερο τους κινδύνους που εγκυμονεί το TTIP για την ευημερία τους και γι' αυτό τον λόγο υπάρχει τώρα η ανησυχία ότι το Κογκρέσο μπορεί και να αποτελέσει σημαντικό εμπόδιο για τις διαπραγματεύσεις, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τη δεδηλωμένη πρόθεση της ΕΕ να καταργήσει τις δημοφιλείς προβλέψεις «Buy America» (Αγοράζω αμερικανικά), με τις οποίες πολλές πολιτείες των ΗΠΑ στηρίζουν τις τοπικές επιχειρήσεις και θέσεις εργασίας (βλ. παρακάτω). Σε μια προσπάθεια να αντιμετωπιστεί αυτός ο κίνδυνος, ο αντιπρόεδρος της βρετανικής κυβέρνησης Νικ Κλεγκ εστάλη στις ΗΠΑ το Σεπτέμβριο του 2013 με μια προσού-

11. Staffan Dahllöf, «Elected politicians excluded from EU-US negotiations», περιοδικό *Notat*, 19 Δεκεμβρίου 2013.

12. «Communicating on TTIP – Areas for cooperation between the Commission services and Member States», European Commission, Βρυξέλλες, 7 Νοεμβρίου 2013 – η διαπραγματευτική ομάδα της ΕΕ έχει λογαριασμό στο Twitter με το όνομα @EU_TTIP_team.

ρα ειδικά σχεδιασμένη για να πείσει κάθε μία από τις πενήντα ομόσπονδες πολιτείες για τα οφέλη που θα μπορούσαν να αποκομίσουν από το TTIP.¹³

Ενώ οι διαπραγματεύσεις διεξάγονται με άκρα μυστικότητα, το TTIP συνοδεύεται από τη δική του εκδοχή «διαφάνειας», η οποία θα δώσει τη δυνατότητα στις υπερεθνικές επιχειρήσεις να λαμβάνουν μέτρα ενάντια στη θέσπιση νέων κανονισμών που θα μπορούσαν να περιορίσουν τα κέρδη τους. Η κυβέρνηση των ΗΠΑ διατύπωσε δημόσια την απαίτησή της να παρχωρηθεί στις επιχειρήσεις μεγαλύτερος ρόλος στη λήψη αποφάσεων για τον καθορισμό των κανονιστικών προτύπων εκατέρωθεν του Ατλαντικού. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανταποκρίθηκε με την πρόταση για δημιουργία ενός Συμβουλίου Ρυθμιστικής Συνεργασίας, το οποίο όχι μόνο θα παρακολουθεί την υλοποίηση των υφιστάμενων δεσμεύσεων απορρύθμισης, αλλά και θα εξουσιοδοτεί τις επιχειρήσεις να εντοπίζουν περαιτέρω κανονισμούς προς κατάργηση μετά την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων για το TTIP. Επιπλέον, το Συμβούλιο αυτό θα ενημερώνεται εκ των προτέρων για κάθε προτεινόμενο νέο κανονισμό ώστε να μπορεί να καταργεί τους ανεπιθύμητους περιορισμούς επί των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων πριν καν αυτοί θεσμοθετηθούν.¹⁴ Αυτή η νέα εξουσία των επιχειρήσεων να ελέγχουν τα ρυθμιστικά πρότυπα ήρθε ένα βήμα πιο κοντά το Νοέμβριο του 2013, όταν οι διαπραγματευτικές ομάδες της ΕΕ και των ΗΠΑ συμφώνησαν να δημιουργήσουν ένα τέτοιο όργανο στο πλαίσιο του TTIP.¹⁵

13. *TTIP and the Fifty States: Jobs and Growth from Coast to Coast*, Atlantic Council, Bertelsmann Foundation and British Embassy in Washington, Ουάσινγκτον, Σεπτέμβριος 2013.

14. «The United States, the European Union, and the Transatlantic Trade and Investment Partnership», ομιλία του αμερικανού αντιπροσώπου Εμπορίου Michael Froman στο German Marshall Fund, Βρυξέλλες, 30 Σεπτεμβρίου 2013. «Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) – Solving the Regulatory Puzzle», ομιλία του ευρωπαϊού επιτρόπου Εμπορίου Κάρελ ντε Χουχτ στο Aspen Institute, Πράγα, 10 Οκτωβρίου 2013.

15. «US, EU Agree in Principle to Seek Long-Term Regulatory Mechanism», *Inside US Trade*, 22 Νοεμβρίου 2013.

3. «Παρατεταμένη και ουσιαστική» απειλή για την εργασία

Έχουν διατυπωθεί πολλά σενάρια όσον αφορά τα οικονομικά αποτελέσματα του ΤΤΙΡ. Το νούμερο που αναφέρεται συχνότερα προέρχεται από μια μελέτη επιπτώσεων που ανέθεσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο Κέντρο Ερευνών Οικονομικής Πολιτικής (Centre for Economic Policy Research). Η πιο αισιόδοξη υπόθεση που διατυπώνεται σε αυτή τη μελέτη είναι ότι η συμφωνία μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ θα ενισχύσει τις οικονομικές επιδόσεις της ΕΕ κατά 0,5% μέχρι το έτος 2027.¹⁶ Παρ' όλα αυτά, οι ανεξάρτητοι ερευνητές που αποκάλυψαν τις εσφαλμένες βάσεις της μελέτης κατήγγειλαν αυτή την υπόθεση ως «παραπλανητική». Παράλληλα, τα κέρδη που ρεαλιστικά μπορούμε να προσδοκούμε από το ΤΤΙΡ απορρίφθηκαν ως «ασήμαντα» από τον εμπειρογνώμονα που μελέτησε τις επιπτώσεις των συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών της ΕΕ σε βάθος δεκαετίας.¹⁷

Όσον αφορά την απώλεια θέσεων εργασίας που συνήθως προκύπτει από τις συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιβεβαίωσε ότι το ΤΤΙΡ είναι πιθανό να επιφέρει «παρατεταμένη και ουσιαστική» εκτόπιση των ευρωπαϊών εργαζομένων από την αγορά εργασίας, καθώς θα ενθαρρύνει τις εταιρείες να προμηθεύονται αγαθά και υπηρεσίες από πολιτείες των ΗΠΑ, όπου τα εργασιακά πρότυπα είναι χαμηλότερα και τα συνδικαλιστικά δικαιώματα ανύπαρκτα (βλ. παρακάτω).¹⁸ Σε μια συγκυρία όπου τα ποσοστά ανεργίας στην Ευρώπη ήδη αγγίζουν επίπεδα ρεκόρ, με την ανεργία των νέων να ξεπερνά το 50% σε ορισμένα κράτη-μέλη της ΕΕ, εί-

16. «Reducing Transatlantic Barriers to Trade and Investment: An Economic Assessment», Centre for Economic Policy Research, Λονδίνο, Μάρτιος 2013. Άλλες μελέτες εισηγούνται ποικίλα σενάρια: βλ. «Study on “EU-US High Level Working Group”: Final report», Ecorys, Ρότερνταμ, Οκτώβριος 2012. «Transatlantic Trade: Whither Partnership, Which Economic Consequences?», CEPII, Παρίσι, Σεπτέμβριος 2013. *Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP): Who benefits from a free trade deal? Part 1: Macroeconomic Effects*, Bertelsmann Stiftung, Γκύτερολο, 2013.

17. «EU-US trade deal claims “vastly overblown”», δελτίο τύπου του Πανεπιστημίου του Μάντσεστερ, 19 Νοεμβρίου 2013. Clive George, «What’s really driving the EU-US trade deal?», *Open Democracy*, 8 Ιουλίου 2013.

18. «Impact Assessment Report on the future of EU-US trade relations», European Commission, Στρασβούργο, 12 Μαρτίου 2013, ενότητα 5.9.2.

ναι «βάσιμος» –κατά παραδοχή της Επιτροπής– ο φόβος ότι οι εργαζόμενοι που θα χάσουν τις δουλειές τους ως συνέπεια του ΤΤΙΡ δεν θα μπορέσουν να βρουν άλλη απασχόληση. Αναμένοντας ένα νέο μεγάλο κύμα ανέργων, η Επιτροπή συμβούλευσε τα κράτη-μέλη της ΕΕ να αντλήσουν κονδύλια για τη στήριξη των ανέργων από Διαρθρωτικά Ταμεία, όπως είναι το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, στο οποίο παραχωρήθηκε το ποσό των 70 δισ. ευρώ προς διάθεση κατά την επταετία 2014-2020.¹⁹

Οι αμερικανοί εργαζόμενοι είναι ήδη εξοικειωμένοι με τέτοιου τύπου απώλειες θέσεων εργασίας εξαιτίας της NAFTA, της Βορειοαμερικανικής Συμφωνίας Ελεύθερων Συναλλαγών ανάμεσα στις ΗΠΑ, τον Καναδά και το Μεξικό, η οποία τέθηκε σε ισχύ το 1994. Όπως ακριβώς συμβαίνει και με το ΤΤΙΡ, τα αμερικανικά συνδικάτα εξαπατήθηκαν με «ψεύτικες υποσχέσεις» για χιλιάδες νέες θέσεις εργασίας προκειμένου να πειστούν να υποστηρίξουν τη NAFTA. Στην πραγματικότητα, σύμφωνα με τη μελέτη του Ινστιτούτου Οικονομικής Πολιτικής (Economic Policy Institute) για τα δώδεκα πρώτα χρόνια της συμφωνίας, η NAFTA προκάλεσε μια καθαρή απώλεια θέσεων εργασίας στις ΗΠΑ που ξεπέρασε το ένα εκατομμύριο και μια σημαντική μείωση του πραγματικού μισθού για εκατομμύρια άλλους εργαζόμενους.²⁰ Η μελέτη επιπτώσεων του ΤΤΙΡ που εκπονήθηκε για λογαριασμό της κυβέρνησης των ΗΠΑ κρατήθηκε μυστική, αλλά σύμφωνα με την αντίστοιχη μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το ΤΤΙΡ θα εκτοπίσει από την αγορά εργασίας σημαντικό αριθμό αμερικανών εργαζομένων, αυξάνοντας περαιτέρω τον αριθμό των επίσημα καταγεγραμμένων ανέργων στις ΗΠΑ, που ανέρχεται σήμερα σε δώδεκα εκατομμύρια.

Εκφράζονται επίσης ανησυχίες ότι το ΤΤΙΡ ενδεχομένως να οδηγήσει σε υποβάθμιση όλων των εργασιακών δικαιωμάτων που θεωρούνται «φραγμοί» για το εμπόριο, όπως οι συλλογικές συμβάσεις εργασίας, οι οποίες θα μπορούσαν να μπουν στο στόχαστρο διότι συνιστούν περιορισμό για το επιχειρηματικό μοντέλο του ανταγωνισμού – αυτό είναι μόνο ένα από τα παραδείγματα που παρατίθενται σε έκθεση για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τα μέτρα που συνιστούν «κωλύματα» για τις συναλλαγές μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ.²¹ Είναι πασίγνωστη η άρνηση των ΗΠΑ να

19. «Refocusing EU Cohesion Policy for Maximum Impact on Growth and Jobs: The Reform in 10 Points», European Commission, Βρυξέλλες, 19 Νοεμβρίου 2013.

20. Robert E. Scott, Carlos Salas και Bruce Campbell, «Revisiting NAFTA: Still not working for North America's workers», Economic Policy Institute, Ουάσινγκτον, Σεπτέμβριος 2006. Ben Beachy, «NAFTA at 20», Public Citizen, Ουάσινγκτον, Ιανουάριος 2014.

21. «Non-Tariff Measures in EU-US Trade and Investment – An Economic Analysis», Ecorys, Ρότερνταμ, Δεκέμβριος 2009, σ.111.

κυρώσουν τις συμβάσεις της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για θεμελιώδη εργασιακά δικαιώματα όπως οι συλλογικές διαπραγματεύσεις, η ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και το δικαίωμα του συνδικαλίζεσθαι. Μάλιστα, οι μισές περίπου πολιτείες των ΗΠΑ έχουν πλέον υιοθετήσει αντισυνδικαλιστικούς νόμους, εφαρμόζοντας το νομοθετικό πλαίσιο για το λεγόμενο «δικαίωμα στην εργασία», το οποίο υπονομεύει τα οικονομικά των συνδικάτων και επιτρέπει στις επιχειρήσεις να περικόπτουν τους μισθούς, την ιατροφαρμακευτική ασφάλιση και τις συντάξεις των εργαζομένων.²² Οι επιχειρήσεις βλέπουν το TTIP ως μια ευκαιρία μετεγκατάστασης της παραγωγής σε μέρη όπου οι μισθοί και τα δικαιώματα των εργαζομένων είναι στα χαμηλότερα επίπεδα, δημιουργώντας τον δικό τους «αγώνα δρόμου προς τα κάτω» προκειμένου να μειώσουν το κόστος εργασίας και να αυξήσουν τα κέρδη τους. Είναι ήδη γνωστό ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστηρίζει το αίτημα των ευρωπαϊκών επιχειρηματικών λόμπι για περικοπή των μισθών και περιστολή των εργασιακών δικαιωμάτων σε ολόκληρη την Ευρώπη.²³

Επιπλέον, στο πλαίσιο των προτεινόμενων διατάξεων του TTIP σχετικά με την προστασία των επενδύσεων (βλ. παρακάτω), τυχόν μελλοντικές βελτιώσεις στους όρους και τις συνθήκες απασχόλησης μπορεί να οδηγήσουν σε απαιτήσεις αποζημιώσεων εκ μέρους ευρωπαϊκών και αμερικανικών επιχειρήσεων. Η γαλλική εταιρεία Veolia κατέθεσε πρόσφατα μια τέτοια αίτηση εναντίον της Αιγύπτου αναφορικά με τη δεκαπενταετή σύμβασή της για τη διάθεση των αποβλήτων στην Αλεξάνδρεια – έργο που η εταιρεία εγκατέλειψε τον Οκτώβριο του 2011. Η Veolia απαιτεί τώρα αποζημίωση από το αιγυπτιακό κράτος με την αιτιολογία ότι, μεταξύ άλλων, τα περιθώρια κέρδους της επηρεάστηκαν αρνητικά από τις προσπάθειες του Εθνικού Συμβουλίου για τους Μισθούς να διατηρήσει τους μισθούς του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα σε επίπεδα που να μην υπολείπονται του πληθωρισμού.²⁴ Φοβούμενες μήπως βρεθούν αντιμέτωπες με ανάλογες δικαστικές περιπέτειες στο πλαίσιο του TTIP, οι κυβερνήσεις είναι πολύ πιθανό να αποφεύγουν στο μέλλον τις αυξήσεις μισθών και άλλων εργατικών παροχών.

22. Elise Gould και Heidi Shierholz, «The Compensation Penalty of “Right-to-Work” Laws», Economic Policy Institute, Ουάσινγκτον, Φεβρουάριος 2011.

23. «BusinessEurope and the European Commission: in league against labor rights?», Corporate Europe Observatory, Βρυξέλλες, 11 Μαρτίου 2013.

24. Veolia Propreté v Arab Republic of Egypt (ICSID Case No ARB/12/15). Fanny Rey, «Veolia assigne l'Égypte en justice», *Jeune Afrique*, 11 Ιουλίου 2012.

4. Απορρύθμιση στον τομέα της ασφάλειας τροφίμων

Η κατάργηση των ευρωπαϊκών κανονισμών για την ασφάλεια των τροφίμων αποτελεί προτεραιότητα των επιχειρηματικών λόμπι στις διαπραγματεύσεις για το TTIP. Από τη λίστα τους δεν λείπουν και οι περιορισμοί που αφορούν τους γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς (ΓΤΟ), τα φυτοφάρμακα, το βοδινό κρέας με ορμόνες και τις αυξητικές ουσίες. Οι αμερικανοί παραγωγοί τροφίμων δεν υποχρεούνται να τηρούν τα ίδια πρότυπα για το περιβάλλον και για τη μεταχείριση των ζώων με τους ευρωπαίους ομολόγους τους, και προσπαθούν εδώ και καιρό να καταργήσουν τους ελέγχους της ΕΕ που περιορίζουν την πώληση των προϊόντων τους στις ευρωπαϊκές αγορές. Από την πρώτη στιγμή, η κυβέρνηση των ΗΠΑ δήλωσε ρητά ότι θα χρησιμοποιήσει τις διαπραγματεύσεις του TTIP για να βάλει στο στόχαστρο τους ευρωπαϊκούς κανονισμούς που θέτουν φραγμούς στις αμερικανικές εξαγωγές τροφίμων και ειδικά τους κανονισμούς για την ασφάλεια των τροφίμων, τους οποίους υπερασπίστηκαν επί δεκαετίες οι ευρωπαίοι πολίτες με τους αγώνες τους.²⁵

Στο επίκεντρο αυτής της διαμάχης βρίσκεται η χρήση της «αρχής της προφύλαξης» εκ μέρους της ΕΕ για τον καθορισμό των προτύπων στον τομέα της ασφάλειας τροφίμων. Δυνάμει αυτής της αρχής, είναι δυνατόν να αποσυρθεί ένα προϊόν από την αγορά αν υπάρχει πιθανότητα να αποτελεί κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία, ακόμη και χωρίς επαρκή επιστημονικά στοιχεία που να επιτρέπουν την πλήρη αξιολόγηση του κινδύνου.²⁶ Το κρίσιμο στοιχείο ωστόσο στην αρχή της προφύλαξης είναι ότι μεταφέρει το βάρος της απόδειξης στην εταιρεία που θέλει να κυκλοφορήσει στην αγορά ένα εν δυνάμει επικίνδυνο προϊόν: αντί να οφείλουν οι κρατικές αρχές να αποδείξουν ότι το προϊόν είναι επικίνδυνο, υποχρεώνεται η εταιρεία να αποδείξει ότι είναι ασφαλές. Η αμερικανική κυβέρνηση δεν εφαρμόζει την αρχή της προφύλαξης και τα επιχειρηματικά συμφέροντα έχουν κατορθώσει να επιβάλουν στις ΗΠΑ πρότυπα ασφάλειας τροφίμων πολύ κατώτερα από εκείνα της Ευρώπης. Καθώς όμως η ατζέντα «ρυθμιστικής σύγκλισης»

25. Για παράδειγμα, στην επίσημη ενημέρωση του Κογκρέσου εκ μέρους του Προέδρου των ΗΠΑ για την έναρξη των διαπραγματεύσεων του TTIP υπάρχει η δήσμευση για εξασφάλιση αυξημένης πρόσβασης στην αγορά για τις αμερικανικές εξαγωγές, μέσω της κατάργησης των ευρωπαϊκών υγειονομικών και φυτοϋγειονομικών περιορισμών: Letter of Acting US Trade Representative Demetrios Marantis to John Boehner, 20 Μαρτίου 2013.

26. Για διεξοδική ανάλυση βλ. *Late lessons from early warnings: science, precaution, innovation*, European Environment Agency, Κοπεγχάγη, Ιανουάριος 2013.

του TTIP έχει στόχο να φέρει τα πρότυπα της ΕΕ πιο κοντά σ' εκείνα των ΗΠΑ, ας δούμε μερικά παραδείγματα ενδεικτικά του κινδύνου:

- Περίπου το 70% όλων των μεταποιημένων τροφίμων που πωλούνται στα αμερικανικά σουπερμάρκετ περιέχουν πλέον γενετικά τροποποιημένα συστατικά. Αντιθέτως, λόγω της σθεναρής αντίστασης εκ μέρους των πολιτών, τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα απουσιάζουν σχεδόν ολοκληρωτικά από τα ευρωπαϊκά σουπερμάρκετ, ενώ τα τρόφιμα που περιέχουν κάποιο γενετικά τροποποιημένο συστατικό πρέπει να φέρουν σαφές διακριτικό σήμα. Οι αμερικανικές εταιρείες βιοτεχνολογίας χρησιμοποιούν το TTIP για να επιτεθούν στους κανονισμούς της ΕΕ και η κυβέρνηση των ΗΠΑ προσπαθεί να εξουδετερώσει την πολιτική υποχρεωτικής σήμανσης της ΕΕ. Η ευρωπαϊκή βιομηχανία βιοτεχνολογίας συνεργάζεται στενά με την αμερικανική για την περαιτέρω εξάπλωση των γενετικά τροποποιημένων οργανισμών στην Ευρώπη μέσω του TTIP.²⁷
- Για τους παραγωγούς τροφίμων των ΗΠΑ, το ευρωπαϊκό σύστημα ελέγχου για τη χρήση των φυτοφαρμάκων είναι ένα από τα βασικά πρότυπα προς υποβάθμιση στο πλαίσιο του TTIP.²⁸ Με τους κανονισμούς του 2009, η αρχή της προφύλαξης τέθηκε στον πυρήνα του ευρωπαϊκού συστήματος για τον έλεγχο των φυτοφαρμάκων προκειμένου να προστατευτεί η ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον. Ωστόσο, οι κορυφαίοι διαπραγματευτές αποκάλυψαν ότι έχουν ήδη βάλει τους συγκεκριμένους κανονισμούς στην ατζέντα του TTIP: σκοπός τους είναι να προκαλέσουν ακόμη μεγαλύτερη απορρύθμιση απ' ό,τι με τους κανόνες του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου και να περιορίσουν τους υφιστάμενους ευρωπαϊκούς κανονισμούς στην ελάχιστη δυνατή επιβάρυνση για τις επιχειρήσεις.²⁹
- Νέες αλλαγές στις δικλίδες ασφαλείας της ΕΕ για ενδοκρινικούς διαταράκτες (χημικά που αποδεδειγμένα διαταράσσουν το ορμονικό σύ-

27. Βλ. π.χ. την πρόταση που κατέθεσαν από κοινού τα λόμπι βιοτεχνολογίας BIO και EuroBio κατά τη διαβούλευση με ΕΕ και ΗΠΑ πάνω στο ζήτημα του ρυθμιστικού πλαισίου το 2012.

28. Οδηγία 2009/128/ΕΚ σχετικά με την κοινή θέση του Συμβουλίου που αφορά τον καθορισμό πλαισίου κοινοτικής δράσης με σκοπό την επίτευξη ορθολογικής χρήσης των γεωργικών φαρμάκων, και Κανονισμός (ΕΚ) υπ' αρ. 1107/2009 σχετικά με τη διάθεση φυτοπροστατευτικών προϊόντων στην αγορά, και οι δύο με ημερομηνία 21 Οκτωβρίου 2009.

29. «Second round of Transatlantic Trade and Investment Partnership: Report of stakeholder briefing», European Commission, Βρυξέλλες, 15 Νοεμβρίου 2013. «Chief Negotiators, Dan Mullaney and Ignacio Garcia Bercero Hold a Press Conference Following the Third Round of Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) Talks», Office of the US Trade Representative, Ουάσινγκτον, 20 Δεκεμβρίου 2013.

στημα του ανθρώπου) θέτουν ανώτατα επιτρεπτά επίπεδα μόλυνσης που μπλοκάρουν το 40% όλων των εξαγωγών τροφίμων των ΗΠΑ στην Ευρώπη. Τα αμερικανικά βιομηχανικά λόμπι επιδιώκουν να χρησιμοποιήσουν το TTIP για να καταργήσουν αυτές τις δικλίδες ασφαλείας.³⁰

- Πάνω από το 90% του βοδινού κρέατος στις ΗΠΑ παράγεται με τη χρήση βόειων αυξητικών ορμονών, οι οποίες έχουν συνδεθεί με διάφορα είδη καρκίνων στον άνθρωπο· οι περιορισμοί της ΕΕ στην εισαγωγή τέτοιου κρέατος υπάρχουν από το 1988. Η κυβέρνηση των ΗΠΑ έχει ήδη αμφισβητήσει αυτούς τους περιορισμούς στον ΠΟΕ και τα επιχειρηματικά λόμπι ζητούν την άρση τους μέσω του TTIP χαρακτηρίζοντάς τους «περιττούς» φραγμούς για τις εμπορικές συναλλαγές.
- Στις ΗΠΑ οι παραγωγοί κοτόπουλου και γαλοπούλας επεξεργάζονται τακτικά με χλώριο τα σφάγια των πουλερικών προτού τα πωλήσουν στους καταναλωτές – μια πρακτική απαγορευμένη από το 1997 στην ΕΕ. Και πάλι, η κυβέρνηση των ΗΠΑ εναντιώθηκε σε αυτή την απαγόρευση μέσω του ΠΟΕ, και οι αμερικανικές εταιρείες ζητούν τώρα την άρση της μέσω του TTIP. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσπάθησε στο παρελθόν να άρει την απαγόρευση, αλλά σταμάτησε όταν βρέθηκε αντιμέτωπη με την αντίσταση που προέβαλαν κτηνίατροι και ευρωβουλευτές.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει πραγματοποιήσει πολλές μυστικές συναντήσεις με εκπροσώπους της βιομηχανίας τροφίμων που επιθυμούν διακαώς να αμβλύνουν τους κανονισμούς για την ασφάλεια των τροφίμων και γι' αυτό τον λόγο δεν είναι δυνατόν να της έχουμε εμπιστοσύνη όσον αφορά την υπεράσπιση της υγείας των καταναλωτών. Σε ένα εσωτερικό έγγραφο θέσεων το οποίο κοινοποίησε στην κυβέρνηση των ΗΠΑ πριν από τον πρώτο γύρο των διαπραγματεύσεων για το TTIP, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συμφώνησε να αναθεωρήσει τα ευρωπαϊκά μέτρα για την ασφάλεια των τροφίμων «με στόχο την άρση των περιττών φραγμών».³¹ Σε ένδειξη καλής θέλησης απέναντι στις απαιτήσεις των ΗΠΑ, η Επιτροπή ήδη έθεσε τέρμα σε μια πανευρωπαϊκή απαγόρευση των εισαγωγών από τις ΗΠΑ ζωντανών χοίρων και βοδινού κρέατος ψεκάσμενου με γαλακτικό οξύ, παρά τις αντιρρήσεις αρκετών κρατών-μελών της ΕΕ.³²

30. «US Agricultural Exports Threatened by EU Pesticide Regulation», CropLife America, 21 Νοεμβρίου 2013.

31. «Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP): Note for the attention of the Trade Policy Committee», European Commission, Βρυξέλλες, 20 Ιουνίου 2013.

32. «In move towards trade talks, EU to lift ban on some US meats», EurActiv, 5 Φεβρουαρίου 2013. «Member States resist lactic acid cleaning for carcasses», *EU Food Law*, 12 Οκτωβρίου 2012.

5. Απορρύθμιση στον τομέα του περιβάλλοντος

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αναγνωρίσει δημόσια ότι το TTIP θα εντείνει περαιτέρω την πίεση που ασκείται στο περιβάλλον, μιας και «κάθε σενάριο» για τις μελλοντικές εμπορικές συναλλαγές μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ στο πλαίσιο του TTIP θα αυξήσει την παραγωγή, την κατανάλωση και τη διεθνή μεταφορά αγαθών. Η μελέτη επιπτώσεων της ίδιας της Επιτροπής επισημαίνει ακόμη ότι αυτή η αύξηση της παραγωγής θα δημιουργήσει με τη σειρά της «κινδύνους τόσο για τους φυσικούς πόρους όσο και για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας».³³ Όσον αφορά τις εκπομπές αερίων που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου, η Επιτροπή αναφέρει ότι το προτιμητέο αποτέλεσμα του TTIP θα επιβαρύνει την ατμόσφαιρα με έντεκα επιπλέον τόνους διοξειδίου του άνθρακα, κάτι που έρχεται σε αντίθεση με τις ίδιες τις δεσμεύσεις της ΕΕ για μείωση των εκπομπών στο πλαίσιο του Πρωτοκόλλου του Κιότο.³⁴ Ωστόσο καμιά από αυτές τις παρατηρήσεις δεν ώθησαν την Επιτροπή να επανεξετάσει τη στήριξή της προς το TTIP.

Πιο άμεσα, το TTIP απειλεί να υπονομεύσει βασικούς περιβαλλοντικούς κανονισμούς εντός της ΕΕ, οι οποίοι ως γνωστόν εγγυώνται πολύ υψηλότερα επίπεδα ασφάλειας από εκείνα των ΗΠΑ. Ο πιο σημαντικός από αυτούς είναι ο ευρωπαϊκός κανονισμός REACH για τα χημικά προϊόντα, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ το 2007 με σκοπό την προστασία της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος από επικίνδυνες ουσίες που χρησιμοποιούν οι εταιρείες στη μεταποίηση και σε άλλες παραγωγικές διαδικασίες.³⁵ Ο κανονισμός REACH βασίζεται στην αρχή της προφύλαξης, στην οποία αναφερθήκαμε στην προηγούμενη ενότητα, και υποχρεώνει τους βιομηχάνους να αποδείξουν ότι μια χημική ουσία είναι ασφαλής προτού πάρουν έγκριση για την εμπορική της εκμετάλλευση. Αντιθέτως, ο αμερικανικός νόμος του 1976 για τον Έλεγχο των Τοξικών Ουσιών (Toxic Substances Control Act, TSCA) υποχρεώνει τη δημόσια ρυθμιστική αρχή να αποδείξει ότι μια χημική ουσία δεν είναι ασφαλής προτού περιορίσει τη χρήση της και επιτρέπει μονάχα

33. «Impact Assessment Report on the future of EU-US trade relations», European Commission, Στρασβούργο, 12 Μαρτίου 2013, ενότητα 5.8.2.

34. Ό.π., ενότητα 5.8.1.

35. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1907/2006 για την καταχώριση, την αξιολόγηση, την αδειοδότηση και τους περιορισμούς των χημικών προϊόντων (REACH), 18 Δεκεμβρίου 2006.

τη λήψη του «λιγότερο επαχθούς» μέτρου. Από το 1976 μέχρι σήμερα και με βάση αυτό τον νόμο, ο αμερικανικός Οργανισμός Προστασίας του Περιβάλλοντος έχει καταφέρει να επιβάλει ελέγχους σε μόλις έξι από τις 84.000 χημικές ουσίες που κυκλοφορούν στο εμπόριο στις ΗΠΑ.³⁶ Ένα τόσο χαλαρό καθεστώς έχει άμεσες επιπτώσεις στην έκθεση των πολιτών σε κινδύνους για την υγεία: ενώ, για παράδειγμα, η ΕΕ απαγορεύει τη χρήση 1.200 ουσιών στα καλλυντικά, οι ΗΠΑ απαγορεύουν μόλις δώδεκα.³⁷

Για χρόνια, οικολογικές οργανώσεις και ομάδες πολιτών στις ΗΠΑ παλεύουν για την αντικατάσταση του νόμου TSCA με νέους ρυθμιστικούς κανόνες στο πρότυπο του REACH.³⁸ Από την άλλη πλευρά, τα επιχειρηματικά λόμπι έχουν αντιταχθεί σθεναρά στις ευρωπαϊκές απαιτήσεις ασφάλειας και επιδιώκουν να χρησιμοποιήσουν το απορρυθμιστικό πλαίσιο του TTIP προκειμένου να «εναρμονίσουν» τον κανονισμό REACH με τους χαλαρότερους κανονισμούς των ΗΠΑ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνωρίζει την ουσιαστική ασυμβατότητα μεταξύ της ευρωπαϊκής και της αμερικανικής προσέγγισης, αλλά εξακολουθεί να καταβάλλει προσπάθειες για μια πιθανή «ρυθμιστική σύγκλιση και αναγνώριση στον τομέα των χημικών ουσιών» για λογαριασμό των επιχειρηματικών της εταιρών.³⁹ Οι ευρωπαϊκές εταιρείες θα συμβάλουν μετά χαράς σε αυτή την προσπάθεια: είναι και δική τους επιδίωξη να χρησιμοποιήσουν το TTIP προκειμένου να καταργήσουν περιβαλλοντικούς κανονισμούς που –όπως υποστηρίζουν– τις τοποθετούν αδίκως σε μειονεκτική θέση έναντι των διεθνών ανταγωνιστών τους.

Το απορρυθμιστικό πρόγραμμα του TTIP απειλεί αρκετούς ακόμη σημαντικούς περιβαλλοντικούς κανονισμούς. Οι απαιτήσεις αειφορίας της Ευρωπαϊκής Οδηγίας για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας μπήκαν στο στόχαστρο των αμερικανών παραγωγών αγροκαυσίμων οι οποίοι επιθυμούν

36. «Submission of Centre for International Environmental Law (CIEL) before US Senate Committee on Finance hearing on the Transatlantic Trade and Investment Partnership»: CIEL, Ουάσινγκτον, 30 Οκτωβρίου 2013 – βλ. επίσης «Chemical Regulation: Comparison of US and Recently Enacted European Union Approaches to Protect against the Risks of Toxic Chemicals», Government Accountability Office, Ουάσινγκτον, Αύγουστος 2007.

37. Kim Egan, «Is Europe the New America?», Saltbox Consulting, 24 Σεπτεμβρίου 2013.

38. Ο νέος Νόμος για τη Βελτίωση της Ασφάλειας των Χημικών Ουσιών που συζητείται αυτή τη στιγμή στο Κογκρέσο δεν αμφισβητεί την προσέγγιση του νόμου TSCA που βασίζεται στην «αξιολόγηση του κινδύνου». Βλ. π.χ. Karuna Jaggar, «The Chemical Safety Improvement Act Falls Short: Open Letter to Congress», *Huffington Post*, 12 Νοεμβρίου 2013.

39. «Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP): Note for the attention of the Trade Policy Committee», European Commission, Βρυξέλλες, 20 Ιουνίου 2013· Παράρτημα II: «Chemicals in TTIP».

διακαώς να «εναρμονίσουν» τους ευρωπαϊκούς κανονισμούς με τα χαμηλότερα πρότυπα των ΗΠΑ. Η αμερικανική κυβέρνηση χρησιμοποιεί επίσης το TTIP για να αποδυναμώσει την Ευρωπαϊκή Οδηγία για την Ποιότητα των Καυσίμων: σκοπός της είναι να διευκολύνει τα αμερικανικά διυλιστήρια να εξάγουν στην Ευρώπη канаδικό πετρέλαιο που εξορύσσεται από κοιτάσματα ασφαλτούχας άμμου, με ολέθριες συνέπειες για το περιβάλλον.⁴⁰ Επιπλέον, η εφαρμογή του TTIP θα ανοίξει την πόρτα στις μαζικές εξαγωγές σχιστολιθικού φυσικού αερίου από τις ΗΠΑ στην Ευρώπη, οδηγώντας στην επέκταση της υδραυλικής ρωγμάτωσης (γνωστής ως «fracking») στις ΗΠΑ και δίνοντας παράλληλα τη δυνατότητα στις αμερικανικές εταιρείες να κινηθούν ενάντια σε ευρωπαϊκές χώρες που έχουν απαγορεύσει αυτή την τεχνική – ακριβώς με τον ίδιο τρόπο που η αμερικανική εταιρεία ενέργειας Lone Pine Resources χρησιμοποιεί τώρα τους κανόνες της NAFTA για να προσφύγει κατά της κυβέρνησης του Καναδά με αφορμή την απόφαση του Κεμπέκ να απαγορεύσει προσωρινά τις εργασίες υδραυλικής ρωγμάτωσης.⁴¹

40. Kate Sheppard, «Michael Froman, Top US Trade Official, Sides With Tar Sands Advocates In EU Negotiations», *Huffington Post*, 24 Σεπτεμβρίου 2013.

41. «Lone Pine Resources files outrageous NAFTA lawsuit against fracking ban», κοινό δελτίο τύπου του Sierra Club και του Council of Canadians, 2 Οκτωβρίου 2013.

6. Επίθεση στον δημόσιο τομέα

Το TTIP στοχεύει όχι μόνο στη χαλάρωση των κανονισμών στους τομείς του περιβάλλοντος και της ασφάλειας τροφίμων, αλλά και στην απελευθέρωση της αγοράς υπηρεσιών· σε αυτά τα σχέδια συμπεριλαμβάνεται και το άνοιγμα δημόσιων υπηρεσιών όπως η υγεία, η παιδεία και το νερό στις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Οι αμερικανικές εταιρείες επιθυμούν διακαώς να αποκτήσουν πρόσβαση στα δημόσια συστήματα υγείας της Ευρώπης, τα οποία βλέπουν σαν τεράστιες αγορές που παραμένουν ανεκμετάλλετες. Η αμερικανική κυβέρνηση επιβεβαίωσε την πρόθεσή της να χρησιμοποιήσει το TTIP σαν πολιορκητικό κριό για να ανοίξει την ευρωπαϊκή αγορά υπηρεσιών στο αμερικανικό κεφάλαιο και να «αντιμετωπίσει την ύπαρξη κάθε κρατικά καθορισμένου μονοπωλίου» στον τομέα των υπηρεσιών κοινής ωφελείας.⁴² Κάποιοι βουλευτές στη Βρετανία έκρουσαν τον κώδωνα του κινδύνου για το TTIP λέγοντας ότι μπορεί να «καταστρέψει» το Εθνικό Σύστημα Υγείας (NHS), γιατί δίνει το δικαίωμα στις αμερικανικές εταιρείες να συμμετέχουν σε διαγωνισμούς για συμβάσεις παροχής υπηρεσιών υγείας.⁴³

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ισχυρίστηκε ότι οι δημόσιες υπηρεσίες δεν θα συμπεριληφθούν στο TTIP, χάρη στην εξαίρεση των υπηρεσιών που «παρέχονται στο πλαίσιο της άσκησης κυβερνητικής εξουσίας», όπως ορίζει η Γενική Συμφωνία για τις Συναλλαγές στον Τομέα των Υπηρεσιών (GATS) του ΠΟΕ.⁴⁴ Ωστόσο η Επιτροπή έχει προ πολλού παραδεχτεί ότι αυτή η ρήτρα δεν παρέχει καμία προστασία στις δημόσιες υπηρεσίες, δεδομένου ότι ο ορισμός της για το ποιες υπηρεσίες μπορούν να εξαιρεθούν είναι πολύ περιορισμένος. Ως εκ τούτου, η ΕΕ αναγκάστηκε να εισαγάγει μια επιπλέον περιοριστική διάταξη στο αρχικό χρονοδιάγραμμα του 1995 που όριζε τις δεσμεύσεις της για τον τομέα των υπηρεσιών, ώστε να εξαιρεθούν οι δημόσιες υπηρεσίες της από τη συμμόρφωση στους κανόνες της GATS. Έκτοτε όμως, η Επιτροπή κινείται προς την άρση αυτής της «εξαίρεσης των υπηρεσιών κοινής ωφελείας», με το επιχείρημα ότι επιδιώκει να συμπεριληφθούν

42. Letter of Acting US Trade Representative Demetrios Marantis to John Boehner, 20 Μαρτίου 2013.

43. «Privatisation agenda drives Tory policy on NHS, says Burnham», *Independent*, 10 Ιανουαρίου 2014.

44. «Directives for the negotiation on the Transatlantic Trade and Investment Partnership between the European Union and the United States of America», Council of the European Union, Βρυξέλλες, 17 Ιουνίου 2013, ενότητα 20.

οι δημόσιες υπηρεσίες στις εμπορικές συμφωνίες της ΕΕ, εξαιρώντας μόνο τις υπηρεσίες που σχετίζονται με την ασφάλεια, όπως η απονομή της δικαιοσύνης, η φύλαξη των συνόρων ή ο έλεγχος της εναέριας κυκλοφορίας.⁴⁵

Πέρα από την προοπτική της παράδοσης των δημόσιων υπηρεσιών σε εταιρείες κερδοσκοπικού χαρακτήρα, μια από τις πιο ύπουλες επιπτώσεις των συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών όπως το TTIP είναι ότι γίνεται πρακτικά αδύνατο για μια χώρα να αναστρέψει την ιδιωτικοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών της αφότου αυτή θα έχει συντελεστεί. Αυτό το φαινόμενο «εγκλωβισμού» θα λάβει ακόμη μεγαλύτερες διαστάσεις εάν το TTIP υιοθετήσει την προσέγγιση της «αρνητικής λίστας» που περιέχεται στη νέα συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών μεταξύ ΕΕ και Καναδά: σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, γνωστή ως «list it or lose it», απελευθερώνονται όλοι οι κλάδοι του τομέα των υπηρεσιών εκτός εκείνων που εξαιρούνται ρητά. Πρόκειται για μια ριζική μετατόπιση από την προσέγγιση της «θετικής λίστας», που συνήθως ακολουθούσε η ΕΕ, σύμφωνα με την οποία ανοίγουν στον ανταγωνισμό των ξένων επιχειρήσεων μόνον εκείνοι οι κλάδοι για τους οποίους κατατίθεται σχετική πρόταση. Ευρωπαϊκά επιχειρηματικά λόμπι έχουν ενώσει τις δυνάμεις τους με αντίστοιχα αμερικανικά και ζητούν από κοινού να υιοθετηθεί η προσέγγιση της αρνητικής λίστας στο TTIP προκειμένου να μεγιστοποιηθεί ο αριθμός των κλάδων προς απελευθέρωση.⁴⁶

Ομοίως, εάν συμπεριληφθούν στο TTIP μέτρα προστασίας των επενδύσεων, οι ξένοι επενδυτές θα έχουν τη δυνατότητα να προσφεύγουν κατά των χωρών υποδοχής για απώλεια κερδών λόγω αναίρεσης προηγούμενων ιδιωτικοποιήσεων (βλ. παρακάτω). Όταν το 2006, ο λαός της Σλοβακίας έφερε στην εξουσία μια αριστερή κυβέρνηση ως αντίδραση στην αντιλαϊκή ιδιωτικοποίηση της υγείας, μια από τις πρώτες κινήσεις της νέας κυβέρνησης ήταν να περιορίσει τη δυνατότητα των ιδιωτικών ασφαλιστικών εταιρειών να κερδοσκοπούν σε βάρος του δημόσιου συστήματος υγείας. Ως αντίποινα, ορισμένες ασφαλιστικές εταιρείες κατέθεσαν αγωγές αποζημίωσης κατά της κυβέρνησης της Σλοβακίας, με την ολλανδική εταιρεία Achmea να καρπώνεται στο τέλος δημόσια περιουσιακά στοιχεία συνολικής αξίας 29,5 εκατ. ευρώ εν είδει «αποζημίωσης». Με μια πρωτοφανή αίτηση για διαιτησία που κατέθεσε το 2013, η εταιρεία Achmea επιχειρεί σήμερα να

45. «Commission Proposal for the Modernisation of the Treatment of Public Services in EU Trade Agreements, European Commission, Βρυξέλλες, 26 Οκτωβρίου 2011.

46. «Regulatory Cooperation Component in the services sectors to an EU-US Economic Agreement», κοινή δήλωση του Φόρουμ Ευρωπαϊκών Υπηρεσιών και της Συμμαχίας των Κλάδων των Υπηρεσιών, 12 Νοεμβρίου 2012. «EUROCHAMBRES views and priorities for the negotiations with the United States for a Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP)», έγγραφο θέσεων της EUROCHAMBRES, 6 Δεκεμβρίου 2013.

χρησιμοποιήσει τα ίδια μέσα προκειμένου να αποτρέψει την κυβέρνηση της Σλοβακίας να δημιουργήσει ένα δημόσιο ασφαλιστικό σύστημα που θα παρέχει ιατροφαρμακευτική κάλυψη σε όλους τους πολίτες της χώρας.⁴⁷

Ανησυχίες έχουν εκφραστεί ακόμη και στο εσωτερικό της ίδιας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ως προς τους κινδύνους που εγκυμονεί το ΤΤΙΡ για τις υπηρεσίες υγείας. Ο επικεφαλής του Τμήματος Συστημάτων Υγείας της Επιτροπής, Μπέρνι Μέρκελ, προειδοποιεί ότι η ΕΕ θα πρέπει να δώσει μάχη για να προασπίσει τις διατάξεις της για τη δημόσια υγεία έναντι των απαιτήσεων των ΗΠΑ για διευρυμένη πρόσβαση στην αγορά μέσω του ΤΤΙΡ. Στην ομιλία του στο Ευρωπαϊκό Φόρουμ για την Υγεία τον Οκτώβριο του 2013, ο Μέρκελ προειδοποίησε τον κόσμο να μην τρέφει ψευδαισθήσεις ότι το ΤΤΙΡ θα αποτελέσει ευκαιρία για την αναβάθμιση της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης: «Να θυμάστε ότι το αμερικανικό σύστημα λειτουργεί καλά για όσους έχουν λεφτά, αλλά όχι και τόσο για όσους δεν έχουν».⁴⁸

Ταυτόχρονα όμως, η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιδιώκει να χρησιμοποιήσει το ΤΤΙΡ για να υπονομεύσει σημαντικούς οικονομικούς κανονισμούς που θεσπίστηκαν την επαύριο της κρίσης του 2008. Παρά την ομόφωνη παραδοχή ότι μια από τις πρωταρχικές αιτίες του κραχ του 2008 ήταν το χαλαρό ρυθμιστικό πλαίσιο, η Επιτροπή επιχειρεί τώρα να διευρύνει ακόμα περισσότερο την απορρύθμιση απαιτώντας να συμπεριληφθεί το ζήτημα αυτό στις διαπραγματεύσεις για το ΤΤΙΡ. Την ατζέντα αυτή προωθεί η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου για λογαριασμό του ισχυρού λονδρεζίκου λόμπι χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών (του γνωστού «Σίτι»), καθώς και η γερμανική κυβέρνηση για λογαριασμό του δικού της τραπεζικού τομέα. Η ίδια ατζέντα προωθείται επίσης από τις μεγαλύτερες τράπεζες των ΗΠΑ, που επιδιώκουν και αυτές να χρησιμοποιήσουν το ΤΤΙΡ για να αποδυναμώσουν τους νέους κανονισμούς που τέθηκαν σε ισχύ με το νόμο Dodd-Frank της κυβέρνησης Ομπάμα.⁴⁹ Η κυβέρνηση των ΗΠΑ έχει ήδη συμφωνήσει να διαπραγματευτεί τη χαλάρωση των κανόνων που διέπουν την πρόσβαση στην αγορά χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, μη εξαιρουμένης της κατάρτησης των ελέγχων της κίνησης κεφαλαίων.⁵⁰

Εκτός από την απελευθέρωση των δημόσιων υπηρεσιών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η κυβέρνηση των ΗΠΑ είναι αποφασισμένες να χρησιμοποιήσουν

47. Laurence Franc-Menget, «ACHMEA II – Seizing Arbitral Tribunals to Prevent Likely Future Expropriations: Is it an Option?», Kluwer Arbitration Blog, 28 Μαρτίου 2013.

48. «TTIP: Health sector braced for “damage control”», EurActiv, 7 Οκτωβρίου 2013.

49. James Politi και Alex Barker, «White House set for Wall Street clash over trade talks», *Financial Times*, 7 Ιουλίου 2013.

50. Myriam Vander Stichele, «TTIP Negotiations and Financial Services: Issues and Problems for Financial Services Regulation», SOMO, Άμστερνταμ, 16 Οκτωβρίου 2013.

το TTIP για να ανοίξουν τις δημόσιες συμβάσεις στον ιδιωτικό τομέα. Αυτό σημαίνει ότι από εδώ και πέρα η τοπική αυτοδιοίκηση δεν θα μπορεί πλέον να εφαρμόζει πολιτικές προμηθειών οι οποίες της επέτρεπαν να υπηρετεί σημαντικούς κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς σκοπούς. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει κάνει γνωστή την πρόθεσή της να εξαλείψει τις δημοφιλείς διατάξεις «Buy America» (Αγοράζω αμερικανικά) στις οποίες καταφεύγουν πολλές πολιτείες των ΗΠΑ προκειμένου να στηρίξουν τις τοπικές επιχειρήσεις και θέσεις εργασίας.⁵¹ Η αμερικανική κυβέρνηση έχει κάνει γνωστή την πρόθεσή της να βάλει στο στόχαστρο προγράμματα προμηθειών της ΕΕ, όπως τα προγράμματα προμήθειας τροφίμων τοπικής παραγωγής που προωθούνται στα σχολεία και σε άλλους δημόσιους οργανισμούς.⁵² Για μια ακόμη φορά, οι μόνοι κερδισμένοι θα είναι οι υπερεθνικές επιχειρήσεις οι οποίες εκπορίζουν τους τοπικούς προμηθευτές και τους αποσπούν τις συμβάσεις.

Καμιά από αυτές τις μεθοδεύσεις δεν είναι αναπότρεπτη. Η γαλλική κυβέρνηση, χάρη στην αρχή της «πολιτιστικής εξαίρεσης», με την οποία πάντα προστάτευε την κινηματογραφική της βιομηχανία από τον εξωτερικό ανταγωνισμό, ανακοίνωσε τον Ιούνιο του 2013 ότι κατόρθωσε να εξαιρέσει τις οπτικοακουστικές υπηρεσίες από την εντολή διαπραγμάτευσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το TTIP, παρά την αντίθεση του Ηνωμένου Βασιλείου, της Γερμανίας και της ίδιας της Επιτροπής. Σε μια έντονη συζήτηση στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων, η Γαλλία απειλούσε ότι θα εμποδίσει με βέτο την έναρξη των διαπραγματεύσεων για το TTIP, εάν δεν γινόταν δεκτή η αρχή της πολιτιστικής εξαίρεσης. Η αμερικανική κυβέρνηση επιβεβαίωσε ωστόσο ότι θα προωθήσει επιθετικά τη δική της βιομηχανία κινηματογράφου και τηλεόρασης προκειμένου να συμπεριληφθούν στις διαπραγματεύσεις οι οπτικοακουστικές υπηρεσίες.⁵³ Ενοχλημένη από την αποτυχία της να εξασφαλίσει πλήρη εντολή για όλους τους κλάδους υπηρεσιών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιμένει ότι δεν υπάρχει στο TTIP εξαίρεση για τις οπτικοακουστικές υπηρεσίες, και ότι ενδέχεται να προσπαθήσει να τις επαναφέρει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων σε μεταγενέστερο στάδιο.⁵⁴

51. James Politi, «Buy America laws raise hurdles in European talks», *Financial Times*, 26 Ιουνίου 2013. Οι διατάξεις Buy America καταγράφονται ρητά ως στόχος στην ενότητα 24 της διαπραγματευτικής εντολής προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή που εγκρίθηκε τον Ιούνιο του 2013.

52. «EU-US trade deal: A bumper crop for “big food”?», Friends of the Earth Europe και Institute for Agriculture and Trade Policy, Οκτώβριος 2013.

53. Γραπτές απαντήσεις από τον αμερικανό αντιπρόσωπο Εμπορίου Michael Froman προς την Επιτροπή Προϋπολογισμού της Βουλής των Αντιπροσώπων του Κογκρέσου σχετικά με την Ατζέντα Εμπορικής Πολιτικής του Προέδρου, 18 Ιουλίου 2013.

54. «Member States endorse EU-US trade and investment negotiations», European Commission, Βρυξέλλες, 14 Ιουνίου 2013. «M. Barroso, vous n'êtes ni loyal ni respectueux!», *Le Monde*, 18 Ιουνίου 2013.

7. Κίνδυνοι για τα προσωπικά δεδομένα

Ενώ το TTIP έχει ως πρωταρχικό στόχο την απορρύθμιση προς όφελος των επιχειρήσεων, αποσκοπεί παράλληλα στην αύξηση των κερδών τους με τον περιορισμό της πρόσβασης των πολιτών στην πληροφόρηση. Είναι πολύ πιθανό το κεφάλαιο του TTIP για την πνευματική ιδιοκτησία να περιέχει διατάξεις για τα πνευματικά δικαιώματα, τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας και τα εμπορικά σήματα με σκοπό την ενίσχυση του ελέγχου της γνώσης εκ μέρους των επιχειρήσεων εις βάρος της ελεύθερης πρόσβασης σε αυτήν στην ΕΕ και τις ΗΠΑ. Η πολύ σημαντική εξαίρεση των σχολείων, των βιβλιοθηκών, των ατόμων με αναπηρία και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης από τη συμμόρφωση στους κανονισμούς περί πνευματικής ιδιοκτησίας κινδυνεύει να αρθεί. Την ίδια ώρα, η φαρμακοβιομηχανία θέλει να χρησιμοποιήσει το TTIP για να περιορίσει την ελεύθερη πρόσβαση σε δεδομένα που προέρχονται από κλινικές μελέτες, κάτι που θα υπονομεύσει τη διαφάνεια και μελλοντικά θα αυξήσει τις δαπάνες των εθνικών συστημάτων υγείας.⁵⁵

Ένα απόρρητο έγγραφο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που ήρθε στο φως της δημοσιότητας προκάλεσε ανησυχίες ότι μέσω του TTIP θα επανέλθουν βασικές διατάξεις της ACTA (της Εμπορικής Συμφωνίας Κατά της Παραποίησης), η οποία απορρίφθηκε από το Ευρωκοινοβούλιο το 2012.⁵⁶ Εκείνη η νομοθεσία καταγγέλθηκε σε όλη την Ευρώπη ως μια επίθεση στις ατομικές ελευθερίες, διότι θα υποχρέωνε τους παρόχους διαδικτυακών υπηρεσιών να παρακολουθούν τη δραστηριότητα των πολιτών στο διαδίκτυο και να καταδίδουν στις Αρχές οποιονδήποτε έκριναν ύποπτο για παράβαση των διατάξεων περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Οι ευρωβουλευτές απέρριψαν την ACTA με συντριπτική πλειοψηφία 478 ψήφων έναντι 39 – ήταν η πρώτη φορά που το Ευρωκοινοβούλιο έκανε χρήση των νέων εξουσιών που του παρείχε η Συνθήκη της Λισσαβόνας για να απορρίψει μια διεθνή εμπορική συμφωνία. Ο σκωτσέζος ευρωβουλευτής Ντέιβιντ Μάρτιν, ο οποίος εκτελούσε χρέη εισηγητή της έκθεσης για την ACTA, προειδοποίησε τους συνα-

55. Jim Murray, «New fronts in the struggle for transparency», BMJ Blogs, 13 Δεκεμβρίου 2013.

56. «Transatlantic Trade and Investment Partnership negotiations (TTIP): The Information and Communication Technology (ICT) sector», European Commission, Βρυξέλλες, 2013.

δέλφους του ότι θα ήταν αδιανόητο να εγκρίνουν μια συμφωνία που ήταν αποτέλεσμα μυστικών διαπραγματεύσεων και η οποία παρουσιάστηκε στο Ευρωκοινοβούλιο ως τετελεσμένο γεγονός.

Επιπλέον το TTIP θα αποδυναμώσει τη νομοθεσία για τα προσωπικά δεδομένα, καθιστώντας ευκολότερη την πρόσβαση των επιχειρήσεων σε αυτά για εμπορική χρήση. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ήδη αμβλύνει σημαντικά τους κοινοτικούς κανόνες περί προστασίας των προσωπικών δεδομένων ώστε να προετοιμάσει το έδαφος για τη συνοχή του ρυθμιστικού πλαισίου υπό το TTIP, καταργώντας μια σημαντική δικλίδα ασφαλείας που εμπόδιζε τις αμερικανικές υπηρεσίες πληροφοριών να κατασκοπεύουν τους ευρωπαίους πολίτες.⁵⁷ Η μέγιστη ειρωνεία, όπως αποκαλύφθηκε στα έγγραφα που εξασφάλισε ο Έντουαρντ Σνόουντεν, είναι ότι η κυβέρνηση των ΗΠΑ τοποθέτησε κοριούς σε γραφεία της ΕΕ στη Νέα Υόρκη, την Ουάσινγκτον και τις Βρυξέλλες, ενώ διείσδυσε και στο δίκτυο των ηλεκτρονικών υπολογιστών, ώστε να αποκτήσει πρόσβαση σε εσωτερική ηλεκτρονική αλληλογραφία και έγγραφα της ΕΕ. Οι εκκλήσεις ευρωβουλευτών για διακοπή των διαπραγματεύσεων για το TTIP μετά την αποκάλυψη αυτού του σκανδάλου βρήκαν σύμφωνη την επίτροπο Δικαιοσύνης της ΕΕ Βίβιαν Ρέντινγκ η οποία δήλωσε: «Δεν μπορούμε να συμμετέχουμε σε διαπραγματεύσεις για μια μεγάλη διατλαντική αγορά εάν υπάρχει έστω και η παραμικρή υπόνοια ότι οι εταίροι μας επιδίδονται σε δραστηριότητες κατασκοπείας των γραφείων των διαπραγματευτών μας».⁵⁸

57. James Fontanella-Khan, «Washington pushed EU to dilute data protection», *Financial Times*, 12 Ιουνίου 2013.

58. Claus Hecking και Stefan Schultz, «Spying “Out of Control”: EU Official Questions Trade Negotiations», *Der Spiegel*, 30 Ιουνίου 2013. Laura Poitras, Marcel Rosenbach, Fidelius Schmid και Holger Stark, «Attacks from America: NSA Spied on European Union Offices», *Der Spiegel*, 29 Ιουνίου 2013.

8. ISDS: Επίλυση Διαφορών Επενδυτή-Κράτους. Απειλή για τη δημοκρατία

Η μεγαλύτερη ίσως απειλή του TTIP είναι ότι επιδιώκει να δώσει στις υπερ-εθνικές επιχειρήσεις την εξουσία να προσφεύγουν κατά συγκεκριμένων χωρών για ζημίες τις οποίες υπέστησαν κατόπιν αποφάσεων δημόσιας πολιτικής. Η πρόβλεψη για ένα σύστημα Επίλυσης Διαφορών Επενδυτή-Κράτους (Investor-State Dispute Settlement, ISDS) έχει πρωτοφανείς επιπτώσεις διότι αποδίδει στο υπερεθνικό κεφάλαιο νομική υπόσταση ισοδύναμη με εκείνη του έθνους-κράτους. Έτσι, στο πλαίσιο του TTIP, οι αμερικανικές και ευρωπαϊκές επιχειρήσεις αποκτούν τη δυνατότητα να αμφισβητούν τις δημοκρατικές αποφάσεις κυρίαρχων κρατών και να διεκδικούν αποζημιώσεις όταν αυτές οι αποφάσεις επηρεάζουν αρνητικά τα κέρδη τους.

Οι ΗΠΑ επέμειναν να συμπεριληφθεί το ISDS σε όλες σχεδόν τις διμερείς συνθήκες επενδύσεων που έχουν υπογράψει μέχρι στιγμής, και μόνο η Αυστραλία κατόρθωσε να εξασφαλίσει την εξαίρεσή της από τον κανόνα. Με το σύστημα ISDS, οι εταιρείες έχουν τη δυνατότητα να καταθέτουν αγωγές για αποζημιώσεις κατά της χώρας υποδοχής ακόμα κι αν δεν έχουν συνάψει σύμβαση με την κυβέρνησή της. Επιπλέον, επιτρέπεται στους επενδυτές να παρακάμπτουν τα τοπικά δικαστήρια και να καταθέτουν τις αγωγές τους απευθείας σε διεθνή διαιτητικά δικαστήρια, παραβιάζοντας τη συνήθη απαίτηση εξάντλησης των τοπικών ένδικων μέσων πριν από την προσφυγή σε διεθνή όργανα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι εγχώριες εταιρείες «μεταμφιέστηκαν» σε ξένους επενδυτές προκειμένου να επωφεληθούν των προνομίων του ISDS και να κινήσουν διαδικασία διαιτησίας ενάντια στη δική τους κυβέρνηση.⁵⁹

Τα διαιτητικά δικαστήρια αυτά καθαυτά λίγο διαφέρουν από δικαστήρια-παρωδία. Οι δικαστές δεν είναι μόνιμοι δημόσιοι λειτουργοί, όπως στα εθνικά δικαστικά συστήματα, αλλά μια μικρή κλίκα δικηγόρων εταιρικού δικαίου, οι οποίοι διορίζονται κατά περίπτωση και έχουν ίδιο συμφέρον

59. Gus Van Harten, *Investment Treaty Arbitration and Public Law*, Oxford University Press, Οξφόρδη, 2007.

να αποφανθούν υπέρ των επιχειρήσεων.⁶⁰ Τα δικαστήρια συνεδριάζουν κεκλεισμένων των θυρών κι οι δικαστές έχουν αποδεδειγμένα προβεί σε εσφαλμένη εφαρμογή του δικαίου τόσες πολλές φορές που ακόμα κι εκείνοι που υποστηρίζουν την ιδέα της διεθνούς διαιτησίας παραδέχονται ότι το σύστημα αυτό έχει χάσει τελείως την αξιοπιστία του. Με δημόσια δήλωσή τους, πενήντα καθηγητές νομικής και άλλοι ακαδημαϊκοί ζητούν την κατάργησή του και την επαναφορά του δικαιώματος εκδίκησης στα εθνικά δικαστήρια.⁶¹

Στις περιπτώσεις όπου το ISDS έχει συμπεριληφθεί σε διμερείς συμβάσεις επενδύσεων ή σε άλλες συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών, έχει ήδη επιφέρει σοβαρά πλήγματα στην άσκηση δημόσιας πολιτικής και στη δημοκρατία.⁶² Ορισμένα από τα πιο αξιοσημείωτα παραδείγματα είναι τα εξής:

- Η σουηδική εταιρεία ενέργειας Vattenfall κινήθηκε κατά της γερμανικής κυβέρνησης για 3,7 δισ. ευρώ λόγω της απόφασης της χώρας να καταργήσει σταδιακά την πυρηνική ενέργεια μετά το πυρηνικό ατύχημα στη Φουκουσίμα. Σε προηγούμενη διένεξη με την πόλη του Αμβούργου για τους περιβαλλοντικούς της κανονισμούς, η Vattenfall πέτυχε την άμβλυνσή τους με την επιθετική της πολιτική.
- Στην πρώτη από μια σειρά υποθέσεων επίλυσης διαφορών επενδυτή-κράτους δυνάμει των κανόνων της NAFTA εναντίον του Καναδά, η χώρα αναγκάστηκε να ανακαλέσει την απαγόρευση του πρόσθετου καυσίμων MMT κατόπιν αμφισβήτησης από την αμερικανική εταιρεία Ethyl. Σε μια μεταγενέστερη υπόθεση σχετικά με δικαιώματα νερού και ξυλείας, ο Καναδάς αναγκάστηκε να καταβάλει 122 εκατ. δολάρια σε μια καναδική εταιρεία χάρτου, την AbitibiBowater, η οποία χρησιμοποίησε τους κανόνες της NAFTA για να κινήσει διαδικασία διαιτησίας ενάντια στην κυβέρνηση της δικής της χώρας από τα γραφεία της στις ΗΠΑ.
- Ο αμερικανικός κολοσσός προϊόντων καπνού Philip Morris άσκησε αγωγή κατά της κυβέρνησης της Αυστραλίας διεκδικώντας ποσό δισεκατομμυρίων δολαρίων σχετικά με την πολιτική δημόσιας υγείας

60. Pia Eberhardt και Cecilia Olivet, *Profiting from Injustice: How Law Firms, Arbitrators and Financiers are Fuelling an Investment Arbitration Boom*, Corporate Europe Observatory and Transnational Institute, Άμστερνταμ, 2012.

61. «Public Statement on the Investment Regime», 31 Αυγούστου 2010, διαθέσιμη σε διάφορες γλώσσες στη διεύθυνση: www.osgoode.yorku.ca/public_statement.

62. Για περισσότερα παραδείγματα, βλ. John Hilary, *The Poverty of Capitalism: Economic Meltdown and the Struggle for What Comes Next*, Pluto Press, Λονδίνο, 2013, κεφάλαιο 3.

σύμφωνα με την οποία όλα τα τσιγάρα πρέπει πλέον να πωλούνται σε ουδέτερη συσκευασία. Η Philip Morris άσκησε επίσης αγωγή εναντίον της Ουρουγουάης για τα μέτρα καταπολέμησης του καπνίσματος που υιοθετήθηκαν από τη χώρα αυτή, σύμφωνα με τα οποία το 80% της επιφάνειας ενός πακέτου τσιγάρων πρέπει να καλύπτεται από φωτογραφίες που απεικονίζουν τις επιπτώσεις του καπνίσματος.

- Η χώρα που έχει υποστεί τα πιο βαριά πλήγματα από υποθέσεις επίλυσης διαφορών επενδυτή-κράτους είναι η Αργεντινή. Πολλές από αυτές τις υποθέσεις έχουν σχέση με την απόφαση της χώρας να αποσυνδέσει το νόμισμά της από το αμερικανικό δολάριο το 2002. Μετά από πολλά χρόνια δικαστικών αγώνων, η κυβέρνηση της Αργεντινής εξαναγκάστηκε τον Οκτώβριο του 2013 να καταβάλει ποσό άνω των 500 εκατ. δολαρίων προκειμένου να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις πέντε εταιρειών.
- Στη σημαντικότερη διαιτητική απόφαση επίλυσης διαφορών επενδυτή-κράτους που εκδόθηκε ποτέ, ο Ισημερινός υποχρεώθηκε να καταβάλει στην Occidental Petroleum αποζημίωση 1,77 δισ. δολαρίων επειδή τερμάτισε σύμβαση με τον πετρελαϊκό κολοσσό όταν αυτός παραβίασε τους νόμους της χώρας. Άλλο δικαστήριο απέρριψε την απαίτηση αποζημίωσης ύψους 19 δισ. δολαρίων του Ισημερινού έναντι της Chevron για τη μόλυνση του τροπικού δάσους του Αμαζονίου επί δύο δεκαετίες.

Η προσφυγή στο ISDS εκ μέρους των υπερεθνικών επιχειρήσεων έχει προσλάβει διαστάσεις επιδημίας. Μέχρι σήμερα ξεπερνούν τις 500 οι γνωστές υποθέσεις προσφυγής στη διαιτησία εναντίον τουλάχιστον 95 χωρών, από τις οποίες οι 400 προέκυψαν μέσα στην τελευταία δεκαετία.⁶³ Πολλές ακόμη είναι πιθανόν να έχουν προκύψει χωρίς ποτέ να γίνουν δημόσια γνωστές λόγω της μυστικότητας που περιβάλλει τη διαδικασία της διαιτησίας.

Κυβερνητικοί αξιωματούχοι σε ολόκληρη την Ευρώπη αμφισβητούν πλέον το κατά πόσον είναι σκόπιμο να συμπεριληφθεί το ISDS στο TTIP. Η βρετανική κυβέρνηση ανέθεσε στο LSE την εκπόνηση μιας μελέτης επιπτώσεων με ανάλυση κόστους-οφέλους ως προς το ενδεχόμενο να συμπεριληφθεί η προστασία των επενδύσεων σε μια συμφωνία ΕΕ-ΗΠΑ. Το συμπέρασμα της μελέτης ήταν ότι μια τέτοια κίνηση θα εξέθετε το Ηνωμένο Βασίλειο σε έναν αριθμό διενέξεων και συνακόλουθων ζημιών ακόμη μεγαλύτερο και από αυτόν που υπέστη ο Καναδάς εξαιτίας της NAFTA, ενώ παράλληλα θα

63. «Recent Developments in Investor-State Dispute Settlement (ISDS)», Γενεύη, Μάιος 2013.

ήταν «ιδιαίτερα απίθανο» να φέρει στη χώρα νέες επενδύσεις (δεν υπάρχει διμερής συμφωνία των ΗΠΑ με άλλη βιομηχανική χώρα που να οδήγησε σε αύξηση των αμερικανικών επενδύσεων στο έδαφος της χώρας αυτής). Οι μελετητές πρότειναν στην κυβέρνηση να επανεξετάσει το κατά πόσον είναι συνετό να συμπεριληφθεί στο TTIP η προστασία των επενδυτών.⁶⁴

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ήδη αποφασίσει ποιο σύστημα επίλυσης διαφορών επενδυτή-κράτους επιθυμεί για το TTIP.⁶⁵ Η στάση της αποτέλεσε, ωστόσο, αντικείμενο αυξανόμενης κριτικής από ομάδες της κοινωνίας πολιτών –συμπεριλαμβανομένων διακοσίων ευρωπαϊκών, αμερικανικών και διεθνών οργανώσεων που τον Δεκέμβριο του 2013 απηύθυναν κοινή επιστολή στους κορυφαίους διαπραγματευτές του TTIP– καθώς και από κυβερνήσεις κρατών-μελών της ΕΕ.⁶⁶ Απαντώντας σε αυτές τις κριτικές, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε τον Ιανουάριο του 2014 ότι θα αναστείλει τις διαπραγματεύσεις σχετικά με το ISDS εντός του TTIP για περίοδο τριών μηνών προκειμένου να ξεκινήσει μια δημόσια «διαβούλευση» με τους ευρωπαίους πολίτες.⁶⁷ Από μεταγενέστερα σχόλια του επιτρόπου Εμπορίου της ΕΕ Κάρελ ντε Χουχτ έγινε εμφανές ότι αυτή η κίνηση περισσότερο είχε σκοπό να πείσει τους σκεπτικιστές για τα προτερήματα του ISDS, παρά να δώσει τη δυνατότητα αναθεώρησης των προθέσεων της Επιτροπής.⁶⁸

64. Lauge N. Skovgaard Poulsen, Jonathan Bonnitcha και Jason Webb Yackee, «Costs and Benefits of an EU-USA Investment Protection Treaty», London School of Economics, Λονδίνο, Απρίλιος 2013.

65. «TTIP negotiations: Modified EU draft proposals on trade in services, investment and electronic commerce», European Commission, Βρυξέλλες, 2 Ιουλίου 2013.

66. Civil society letter on TTIP to US Trade Representative Michael Froman and EU Trade Commissioner Karel De Gucht, 16 Δεκεμβρίου 2013.

67. «Commission to consult European public on provisions in EU-US trade deal on investment and investor-state dispute settlement», European Commission, Βρυξέλλες, 21 Ιανουαρίου 2014.

68. «The Transatlantic Trade and Investment Partnership: Where do we stand on the hottest topics in the current debate?», ομιλία του ευρωπαίου επιτρόπου Εμπορίου Κάρελ ντε Χουχτ στο Atlantikbrücke, Ντίσελντορφ, 22 Ιανουαρίου 2014.

9. Η αντίσταση μεγαλώνει

Το κίνημα κατά του TTIP δυναμώνει ολοένα και στις δυο πλευρές του Ατλαντικού, καθώς οι λαοί αρχίζουν να συνειδητοποιούν ότι οι διαπραγματεύσεις συνιστούν απειλή για πάρα πολλές πτυχές της ζωής τους. Ακτιβιστές στους τομείς της δημόσιας υγείας, του περιβάλλοντος και της κοινωνικής δικαιοσύνης ενώνουν τις δυνάμεις τους με συνδικάτα και ομάδες καταναλωτών τόσο στην ΕΕ όσο και στις ΗΠΑ προκειμένου να αντιταχθούν στην απορρυθμιστική ατζέντα του TTIP. Βουλευτές απ' όλη την Ευρώπη έχουν εκφράσει δημόσια την ανησυχία τους για τους κινδύνους που εγκυμονεί το TTIP: σε μια θεελλώδη συνεδρίαση της γαλλικής Γερουσίας τον Ιανουάριο του 2014, γερουσιαστές από όλα τα πολιτικά κόμματα εξαπέλυσαν σφοδρή επίθεση κατά της γαλλικής κυβέρνησης για την υποστήριξη που παρέχει σε αυτή τη συμφωνία, ενώ βουλευτές από όλο το πολιτικό φάσμα στη Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ολλανδία έχουν υποβάλει στα κοινοβούλιά τους προτάσεις, προς συζήτηση και ψήφιση, εναντίον του TTIP.⁶⁹ Στις ΗΠΑ, 178 μέλη του Κογκρέσου –τα οποία έχουν την εξουσία να εγκρίνουν ή να απορρίψουν το TTIP– απηύθυναν μια σειρά επιστολών στον πρόεδρο Ομπάμα, η οποία φανερώνει την αυξανόμενη δυσaréσκειά τους για την κατεύθυνση που παίρνει η εμπορική πολιτική της χώρας· σε αυτές τις επιστολές δηλώνουν ότι αρνούνται να του παραχωρήσουν εξουσία κατεπείγουσας διαπραγμάτευσης (fast track authority) για μελλοντικές εμπορικές συμφωνίες.⁷⁰

Παράλληλα, χώρες εκτός ΕΕ και ΗΠΑ ανησυχούν κι αυτές για τις πιθανές επιπτώσεις του TTIP στα εμπορικά τους συμφέροντα. Η προσπάθεια σύσφιξης των σχέσεων ΕΕ-ΗΠΑ μέσω του TTIP αντιμετωπίζεται από πολλούς ως μια απόπειρα περιθωριοποίησης των αναδυόμενων οικονομιών όπως

69. «French senators strongly attack EU-US trade deal, EurActiv, 13 Ιανουαρίου 2014. «Oppositionsfraktionen fordern verschiedene Änderungen für TTIP-Verhandlungen», Deutscher Bundestag, 14 Ιουνίου 2013. «Transatlantic Trade and Investment Partnership», House of Commons 2013-14 session, Ηνωμένο Βασίλειο. «Motion of Bram Van Ojik on the inclusion of ISDS in the EU-US trade agreement», η πρόταση υποβλήθηκε στις 28 Νοεμβρίου 2013 και στη συνέχεια εγκρίθηκε από την Κάτω Βουλή του Ολλανδικού Κοινοβουλίου.

70. «Camp-Baucus Bill Would Revive Controversial 2002 Fast Track Mechanism», Public Citizen, Ουάσινγκτον, Ιανουάριος 2014.

η Κίνα, η Βραζιλία και η Ινδία, οι οποίες σήμερα αμφισβητούν την ηγεμονία των κυρίαρχων καπιταλιστικών δυνάμεων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δήλωσε ότι το TTIP όχι μόνο θα θέσει ρυθμιστικά πρότυπα για την ΕΕ και τις ΗΠΑ, αλλά και θα δημιουργήσει ένα κλίμα μέσα στο οποίο οι υπόλοιποι εμπορικοί εταίροι θα αναγκαστούν να υιοθετήσουν τα ίδια πρότυπα προκειμένου να μην καταλήξουν στο περιθώριο της παγκόσμιας οικονομίας.⁷¹ Ταυτόχρονα, η μείωση των δασμολογικών και άλλων φραγμών ανάμεσα στην ΕΕ και τις ΗΠΑ είναι πολύ πιθανό να επηρεάσει αρνητικά τόσο τις αναδυόμενες οικονομίες όσο και τις οικονομίες χαμηλού εισοδήματος, εκτοπίζοντας τα προϊόντα τους από την προηγούμενη θέση που είχαν στην αμερικανική και ευρωπαϊκή αγορά και μειώνοντας τις εξαγωγές τους.⁷²

Ουσιαστικά το TTIP είναι μια συμφωνία που σχεδιάστηκε προς όφελος των ευρωπαϊκών και αμερικανικών πολυεθνικών, οι οποίες προσπαθούν να επεκτείνουν την πρόσβασή τους στην αγορά και να μεθοδεύσουν την άρση των ρυθμίσεων που περιορίζουν τα κέρδη τους. Σχολιαστές που διατυπώνουν την άποψη ότι το TTIP θα μπορούσε να μετατραπεί σε μοχλό για την ενίσχυση των ρυθμιστικών προτύπων και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού παραβλέπουν την αφετηρία του, το περιεχόμενό του και την απορρυθμιστική ατζέντα που αποτελεί τον πυρήνα του. Για τον λόγο αυτό, η κοινωνία πολιτών αντιδρά στις διαπραγματεύσεις ζητώντας την απόσυρση του TTIP και την αντικατάστασή του με μια εντολή προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η οποία θα βάζει τους ανθρώπους και τον πλανήτη πάνω από τα κέρδη των επιχειρήσεων.⁷³ Οι προοδευτικές δυνάμεις της Ευρώπης, των ΗΠΑ και του κόσμου όλου καλούνται να συμμετάσχουν σε αυτή την καμπάνια.

71. «The Transatlantic Trade and Investment Partnership: Global Impacts, ομιλία του ευρωπαίου επιτρόπου Εμπορίου Κάρελ ντε Χουχτ στο Ινστιτούτο Διεθνών και Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, Δουβλίνο, 19 Απριλίου 2013.

72. «The Transatlantic Trade and Investment Partnership: A New Engine for Global Development?», Sandler Trade LLC, Ουάσινγκτον, Ιούνιος 2013. «Potential Effects of the Proposed Transatlantic Trade and Investment Partnership on Selected Developing Countries», CARIS, Μπράιτον, Σεπτέμβριος 2013.

73. Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τη θετική εναλλακτική στο TTIP και άλλες παρόμοιες συμφωνίες, βλ. «Alternative Trade Mandate 'Trade: Time for a New Vision'», στη διεύθυνση alternativetrademandate.org, Νοέμβριος 2013.

10. Περισσότερες πληροφορίες

Στις ακόλουθες ιστοσελίδες θα βρείτε ενότητες αφιερωμένες σε καμπάνιες, ειδήσεις και κριτικές μελέτες σχετικά με το TTIP:

- bilaterals.org: περιλαμβάνει όλες τις τελευταίες ειδήσεις σχετικά με το TTIP
- s2bnetwork.org: Seattle to Brussels Network (ΕΕ)
- citizen.org: Public Citizen (ΗΠΑ)
- sierraclub.org: Sierra Club (ΗΠΑ)

Εκτός από τις πολυάριθμες πηγές που αναφέρονται στις υποσημειώσεις της παρούσας έκθεσης, ορισμένες από τις καλές γενικές μελέτες σχετικά με το TTIP είναι οι ακόλουθες:

- «A Brave New Transatlantic Partnership: The proposed EU-US Transatlantic Trade and Investment Partnership and its socio-economic & environmental consequences», Seattle to Brussels Network, Οκτώβριος 2013.
- «The Transatlantic Free Trade Agreement: What's at Stake for Communities and the Environment», Sierra Club, Ιούνιος 2013.
- «A Transatlantic Corporate Bill of Rights: Investor privileges in EU-US trade deal threaten public interest and democracy», Corporate Europe Observatory, Seattle to Brussels Network και Transnational Institute, Οκτώβριος 2013.
- «EU-US trade deal: A bumper crop for "big food"? », Friends of the Earth Europe και Institute for Agriculture and Trade Policy, Οκτώβριος 2013.
- «The Transatlantic Colossus: Global Contributions to Broaden the Debate on the EU-US Free Trade Agreement», Berlin Forum on Global Politics, Ιανουάριος 2014.

Επίσημα έγγραφα σχετικά με το TTIP θα βρείτε στις ακόλουθες ιστοσελίδες:

- της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip
- του Αντιπροσώπου Εμπορίου των ΗΠΑ: www.ustr.gov/ttip

ΙΔΡΥΜΑ ΡΟΖΑ ΛΟΥΞΕΜΠΟΥΡΓΚ, ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΡΥΞΕΛΛΩΝ

Το **Ίδρυμα Ρόζα Λούξεμπουργκ** (Rosa Luxemburg Stiftung) είναι μια διεθνής αριστερή μη-κερδοσκοπική οργάνωση πολιτικής επιμόρφωσης που συνδέεται με το γερμανικό Κόμμα της Αριστεράς (Die Linke). Ιδρύθηκε το 1990 και έχει ως αντικείμενο την ανάλυση των κοινωνικών και πολιτικών διεργασιών και εξελίξεων σε παγκόσμια κλίμακα. Το πλαίσιο στο οποίο λειτουργούμε είναι η διογκούμενη πολλαπλή κρίση του σημερινού πολιτικού και οικονομικού μας συστήματος. Σε συνεργασία με άλλες προοδευτικές οργανώσεις από ολόκληρο τον κόσμο, εργαζόμαστε για τη δημοκρατική και κοινωνική συμμετοχή, την ενδυνάμωση των περιθωριοποιημένων κοινωνικών ομάδων, τις εναλλακτικές λύσεις για οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Οι διεθνείς μας δραστηριότητες έχουν ως στόχο την προώθηση της πολιτικής επιμόρφωσης μέσω πανεπιστημιακών μελετών, δημόσιων προγραμμάτων και έργων που διεξάγονται σε συνεργασία με άλλα ιδρύματα. Για να μπορεί να καθοδηγεί και να συντονίζει τα διάφορα προγράμματα, το ίδρυμα ίδρυσε 17 περιφερειακά γραφεία ανά τον κόσμο. Το Γραφείο Βρυξελλών άνοιξε το 2008· κύρια αποστολή του είναι να φέρει σε επαφή κοινωνικά κινήματα, ακτιβιστές και διανοούμενους του αριστερού και προοδευτικού χώρου από την Ευρώπη και ολόκληρο τον κόσμο. Υποστηρίζουμε ένα πιο δίκαιο παγκόσμιο σύστημα που θα βασίζεται στη διεθνή αλληλεγγύη.

www.rosalux-europa.info - www.rosalux.de

Η War on Want είναι μια ακτιβιστική οργάνωση με αποστολή της την καταπολέμηση των πρωταρχικών αιτίων της φτώχειας και της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στο πλαίσιο του διεθνούς κινήματος για παγκόσμια δικαιοσύνη.

www.waronwant.org

Rosa Luxemburg Stiftung

Brussels Office
Ave. Michel-Ange 11
1000 Brussels, Belgium
www.rosalux-europa.info

Υπεύθυνος κατά το νόμο

Dr. Klaus Sühl

Συγγραφέας

John Hilary

Μετάφραση

Ειρήνη Αποστολίδου και Μαριάννα Τόλια
για το δίκτυο *lingua-trans•fair*

Επιμέλεια κειμένου

Γιάννης Βογιατζής

Εξώφυλλο & σελιδοποίηση

Εριφύλη Αράπογλου

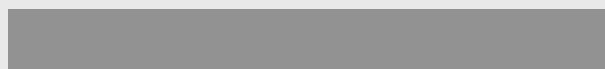
Εκτύπωση

ΚΕΘΕΑ ΣΧΗΜΑ+ΧΡΩΜΑ
Τυπώθηκε στην Ελλάδα

Βρυξέλλες, Απρίλιος 2014

Η παρούσα έκδοση διατίθεται δωρεάν.

Ίδρυμα Ρόζα Λούξεμπουργκ, Παράρτημα Ελλάδας
Καλλιδρομίου 17, 10680, Αθήνα / www.rosalux.gr

ΙΔΡΥΜΑ ΡΟΖΑ ΛΟΥΞΕΜΠΟΥΡΓΚ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΡΥΞΕΛΛΩΝ

Η Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και Επενδύσεων (TTIP: Transatlantic Trade and Investment Partnership) είναι μια συνθήκη ελεύθερων συναλλαγών και επενδύσεων η οποία αποτελεί αυτή τη στιγμή αντικείμενο μυστικής διαπραγμάτευσης μεταξύ της ΕΕ και των ΗΠΑ. Ο βασικός στόχος του TTIP είναι η άρση των ρυθμιστικών «φραγμών» που περιορίζουν τα δυνητικά κέρδη των υπερεθνικών επιχειρήσεων στις δύο πλευρές του Ατλαντικού. Στην πραγματικότητα, αυτοί οι «φραγμοί» είναι μερικά από τα πολυτιμότερα κοινωνικά μας δικαιώματα και κάποιοι από τους πιο σημαντικούς περιβαλλοντικούς κανόνες.

Με άλλα λόγια, τα διακυβεύματα είναι τεράστια.